

dövas

nr 8- 2009

TIDNING

**God Jul
& Gott
Nytt År!**

Utgivning 2010

Nr Utgivning Manusstopp

1	to 25 feb	fred 5 febr
2	to 2 april	fred 12 mars
3	to 13 maj	to 22 april
4	to 17 juni	fre 28 maj
5	to 2 sept	fre 13 aug
6	to 7 okt	fre 17 sep
7	to 11 nov	fre 22 okt
8	to 16 dec	fre 26 nov

Prenumeration och adressändring

medlem@sdrf.se
Agneta Skagerstrand, SDR
Box 300, 793 27 Leksand
texttelefon 0247-641 49
fax 0247-151 03
Prenumerationspris 300 kr/år

REDAKTION

Adress

Dövas Tidning, SDR
Förmansv. 2, plan 6
117 43 Stockholm
dovas.tidning@sdrf.se

Ansvarig utgivare

Helena Fremnell Ståhl

Chefredaktör

Åsa Möller
asa.moller@sdrf.se
taltelefon/SMS: 0708 40 45 41

Reportrar

Tomas Lagergren, Örebro
tomas.lagergren@sdrf.se
3G-mobil 0735 130199

Niclas Martinsson
niclas.martinsson@sdrf.se
3G-mobil 0738 333060

Frilansreportrer

Lennart Tjärnström
lennart.tjarnstrom@sdrf.se
texttelefon: 08-649 71 03
3G-mobil 0735 009769

Layout

Åsa Möller

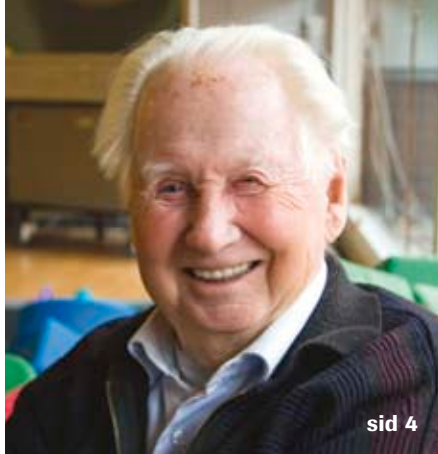
Annonser

Bokas och lämnas till
Björn Holmberg
Box 70, 548 22 Hova
telefon 0506-351 26
fax 0506-301 67
sdrannons@sdrf.se
Förenings- och intermannonser
bokas och lämnas till redaktionen

Upplaga: 5800 ex
Tryck: Hedemora Tryck
ISSN 1402-1978

sid 8

sid 4

sid 26

sid 27

sid 7

sid 9

Innehåll

OMSLAG: FOTO: TOMAS LAGERGREN, NICLAS MARTINSSON, YVONNE MODIG

4 PORTRÄTTET: Möt eldsjälens Erik Vik

7 Utlandspraktik - moment 22 för döv student

8 Nya jobb för döva i svenska kyrkan

8 Gabriella blev årets Schönströmstipendiat

10 VARDAGSBILDER: Brittany – snabblärd utbytesstudent

11 – 13 TEMA: Film och tillgänglighet

11 Bio i fyra olika länder – stora skillnader i tillgänglighet

13 Dövfilmfestivalen fyllde 10 år – DT var där

14 FEM FRÅGOR: Tufft för döva elever i Afghanistan

15 STIGS IT-SPALT: Om önskelistor och snökängor

16 2010 – ett spännande år för dövvärlden

18 DEBATT: "Kokleaimplantat är bra – men inte alltid tillräckligt"

20 Tipselvan

21 Julkrysset 2010

22 "Ta det lugnt med nyårsloften i år!"

26 RAPPORT från förbundsstyrelsen

27 Full fart när Dövas Hus i Malmö fyllde 75

30 KRÖNIKA: "Sanningskommission stärker döva över hela världen"

2010 - ett år med nya utmaningar

Jag vill börja med att tacka för förtroendet jag fick av kongressen, att sitta med i SDR:s styrelse. Det är jätteroligt att få komma tillbaka till riksplan igen, efter att tidigare ha varit med i SDU:s styrelse i sju år. Alla i SDR:s nya styrelse har tidigare varit med i SDU:s styrelse. Gum Anders Andersson skrev en gång på en lapp som SDU fortfarande har uppsatt på sin anslagstavla att "Ungdomar är SDR:s framtid".

Jag har i tolv år suttit med i ett antal olika styrelser, vilket jag har haft stor nytta av. Jag tror mycket på att vi måste våga mer för att förändra olika saker inom dövrörelsen. Annars stannar vi kvar i gamla hjulspår och blir mindre och svagare i framtiden.

Det är inte alltid så lätt att jobba i en styrelse på riksplan. Det är tufft och ett stort ansvar, särskilt som vi måste se till att SDR blir stabilt, särskilt när det gäller ekonomin. Och även om det ser ganska bra ut just nu, så måste vi hela tiden ha koll på varje krona. Jag skulle helst vilja slippa diskussioner om ekonomi i framtiden, för det har varit många och långa diskussioner om det de sista åren inom förbundet.

Jag hoppas att vi ska ha pengar över i framtiden så att vi istället kan diskutera om och göra olika satsningar. Förbundsstyrelsen har bildat en arbetsgrupp för organisationsutveckling, där vi kan diskutera lite mer fritt utan fast dagordning, och kasta fram olika intressanta frågeställningar, som kan bidra till att SDR blir starkare och effektivare framöver.

Det pågår en del förändringar inom förbundet, vilket nog kommer att ge märkbara resultat framåt slutet av vår mandatperiod. Jag vill att dövföreningarna ska vara

med och påverka förändringsprocessen, så att det blir bra för alla dövföreningar och SDR. Blir SDR det "nya SDR"? Det är spännande, tycker jag.

Det finns också en rad med spännande och intressanta förslag som vi fått från kongressen. Bland annat tror jag mycket på förslaget om att en sanningskommission ska belysa och bevisa en del viktiga fakta av stor betydelse för oss i dövrörelsen.

År 2010 blir ett spännande och intressant år för oss. Det är Dövas Nordiska Kulturfestival i juni och politikerveckan i Almedalen på Gotland veckan därpå. Almedalen blir extra viktig för SDR, eftersom 2010 är valår. Vi måste syns mer i valdebatter och torgmöten, och vi syns genom att använda tolkar! Då syns vi mer i massmedia också. Oavsett vad valresultatet blir, vet vi att det finns många politiker som slutar och nya som ska väljas in på olika nivåer. Det är ett bra tillfälle för oss att få nya kontakter inom den politiska världen. Genom politiska kontakter kan vi få större chans till bättre tillgänglighet i samhället, för politikerna behöver få del av våra kunskaper.

Vi ska se framåt mot nya möjligheter och nya utmaningar under år 2010.

Tack till alla i dövrörelsen som varit med och engagerat sig under år 2009. Det har varit ett bra år, och då speciellt kongressen som var höjdpunkten. Nu närmar det sig jul, och jag vill i egenskap av ledamot i förbundsstyrelsen önska alla en riktigt God jul och Gott nytt år!

JOAKIM HAGELIN ADEBY

LEDAMOT I SDR:S FÖRBUNDSSTYRELSE

SDR hemsida:
www.sdrf.se/sdr
E-post: sdr@sdrf.se

SDR Stockholm
Adress:
SDR, Förmansvägen 2, plan 6
117 43 Stockholm
Tel. vxl: 08 442 14 61
Texttel. vxl: 08 442 14 60
Fax: 08 442 14 99

SDR Leksand
Adress:
SDR, Box 300
793 27 Leksand
Tel. vxl: 0247-641 00
Texttel. vxl: 0247-641 01
Fax: 0247-151 03

Förbundsordförande
Ragnar Veer
ragnar.veer@sdrf.se
Texttel. 08 442 14 62
3G-mobil 0735 200 902

Förbundssekreterare och informationsansvarig
Helena Fremnell Ståhl
hfs@sdrf.org
Tel. 0247 64147
Tel. (tal/SMS) 070 215 46 33

Material till Slingan
slingan@sdrf.se
Telefax 0247-151 03

Bli medlem
medlem@sdrf.se

Försäljningsavdelning
shop@sdrf.se
Telefon vx 0247-641 70
Fax 0247-105 97

Sveriges Dövas Pensionärsförbund
karl-erik.karlsson@sdrf.se
Texttelefon 08-89 44 23

Sveriges Dövas Ungdomsförbund
Texttelefon 08-442 14 96
Fax 08-442 14 97
sdu@sdrf.se

Västernviks Folkhögskola
Winterrommes väg 5
793 27 Leksand
Texttelefon 0247-641 24
Taltelefon 0247-641 30
Fax 0247-101 65
www.vasternviksfhs.se

SDR plusgiro: 90 00 24-1

Dövföreningen i Örebro firar 100 år

Möt eldsjälens ERIK VIK

De flesta dövföreningar har en eller flera eldsjälar. Erik Vik, 82, är en av dem. Dövföreningen i Örebro som fyller 100 år i år har haft turen att ha honom som medlem. Som den hustomte han är, har han hållit dövföreningen i skick i många år.

Född 1927 i Hidingsta utanför Örebro, uppväxt i en bondefamilj och efter några års skolgång i Örebro flyttades Erik Vik till Vänersborg efter att staten ändrat riktlinjerna. De som hörde bäst skulle studera i Örebro, de mer stendöva i de andra skolorna. Han tyckte det var bättre i Vänersborg eftersom man tecknade och pratade där.

– I Örebro hade jag en lärare som hette Ada Westerlund och hon pratade bara och jag förstod ingenting.

Erik blev kvar i Vänersborg till 1944, under andra världskriget. Han minns hur de tyska flygplanen flög över skolan.

– Alla var rädda men inte jag. Jag minns också att svenska plan tvingade ned tyska plan i Göteborg. Man läste mycket om kriget i tidningarna men det märktes inte så mycket i Vänersborg.

Efter kriget blev Erik Vik kvar för att studera skradderi. När han blev klar 1948 bar det av tillbaka till Örebro, till en början hos föräldrarna. Han började på Rapps konfektion och där träffade han sin blivande fru och de gifte sig strax därefter. Sedan blev det Örebro landstings tvätt fram till pensionen 1992.

Erik Vik blev medlem i dövföreningen i Örebro i samma veva som han flyttade från Vänersborg. Och han minns hur det var:

– Medlemskapet kostade två kronor! ler han.

– Det var mest äldre där, idag är det mer jämnt fördelat över åldrarna.

Dövföreningen i Örebro har flyttat flera gånger sedan dess och Erik Vik minns lokalen på Fabriksgatan 21.

– Vi hade fester, svensxor och maskerader... Och mycket annat också, som kortspel. Vi spelade mycket Chicago.

Bridgesektionen i föreningen är stark. Erik Vik har varit med sen starten 1965.

– Det började med att en döv ville att vi skulle börja med bridge. Sen har det rullat på och sektionen är en av föreningens mest stabila med många aktiva, berättar han.

Erik har inte varit aktiv i styrelsen, det är först på senare år han varit med i pensionärsföreningens styrelse. Han har istället varit aktiv på andra sätt. Hjälpt till med oerhört mycket.

Ett kärt minne för Erik är Solvik, sommarstället som dövföreningen innehade mellan 1951-1979. Han var där ofta. Han och hans fru och deras två barn åkte tandemoped dit på somrarna.

– Där har jag gjort bryggan. Jag tog bort 60 stubbar och lade ut dom och fyllde på med sand och på blev det en brygga. Bland annat.

Han är lite besviken än idag för att stället såldes till förmån till Dövas Hus på Lagmansgatan.

– Det är nedlagt nu, till vilken nytta... 400.000 kronor i skulder och allt, säger han och ser besviken ut.

Men anekdoter finns det gott om. Han minns en gång när Tore Pettersson, mångårig ordförande och en annan eldsjäl i föreningen ringde till Solvik. Det var något på Fabriksgatan. De åkte dit och möttes av en outhärdlig stank av kolv i lokalen, en låda med kolv hade stått i solen inne i skafferiet och exploderat. Korvar låg överallt, till och med i taket. Och i våningen under hade lite korvspad hunnit rinna ned... Det luktade hemskt, berättar Erik och skratrar åt minnet.

Ett annat minne har han också från Solvik och det var när han badade näck. Han gjorde det ofta efter jobbet. Han hade tagit några simtag ut... Men då hade en tjej kommit ut och la sig och solade på bryggan. Erik blev lite ställd och ville få bort tjejen men så kom två damer och vinkade till sig tjejen. Efter att de gått kunde Erik gå upp på bryggan och slita till sig kläderna.

– Som tur var, ler han.

Om dagens lokaler på Ånstagatan som föreningen hyr av företaget Teckenbro säger han:

– Det är en bra lokal. Men ganska tyst om dagarna, det var mer fart på Lagsmansgatan om dagarna.

Han om någon borde veta. Han själv är en stor bit av föreningens historia: Han har varit med i 61 år av föreningens hundraåriga historia. En imponerande bedrift.

TEXT & FOTO: TOMAS LAGERGREN

Visste du att...

... Dövföreningen i Örebro läns första ordförande var en kvinna?

Dövlärarinnan Sofia Vingqvist (1871-1950) såg behovet av en dövförening och samlade ihop folk och den 5 december 1909 blev föreningen verklighet. Sofia själv utsågs till ordförande. Hon innehade posten fram till 1921.

... Tore "TP" Pettersson (1918-2000) varit ordförande i 25 år (1949-1975)?

Han var för övrigt med i styrelsen i över femtio år och var föreningens eldsjäl i många år.

... Dövföreningen hade som mest 744 medlemmar 1993?

Idag är siffran nere på 422 stycken (2008).

... Den första medlemskapsavgiften kostade 1 krona varav 50 öre var i inträdesavgift och 50 öre i årsavgift?

Idag kostar det 200 kronor för den som är under 18 år och 300 kronor för den som är 18 år och äldre.

Källa: *Boken Dövas förening i Örebro 100 år*

Målning av Claus Møinichen av slaget vid Öland 1676, där Kronan sjönk efter att krutdurken exploderat.

Kanoner gjorde sjömän på krigsfartygen döva

■ Fartyget Kronan som välte, exploderade och sjönk år 1676 var på sin tid Sveriges största krigsskepp. När olyckan skedde, kastades 850 män huller om buller. Saker flöt omkring. Bara ett 40-tal överlevde katastrofen.

Närmare ett 130-tal tunga kanoner fanns ombord. Innan skeppet sjönk till botten, hade det varit i drift i knappt tio år, berättar museiläraren Pia-Lena Björnlund på Kalmar läns museum för en grupp barn, skriver Kalmar Läns Tidning. Enligt henne var männen på kanondäcket ofta döva. Det lät så högt när kanonerna avfyrades.

- De fick inte lämna däcket när Kronan var till sjöss så det luktade kiss, bajs och kräks. Och risken var stor att skadas när kanonerna skulle rullas tillbaka för att laddas med nya kulor och krut, säger hon.

Gott om döva veterinärer i USA

■ Visste du att mellan 40 och 100 döva veterinärer finns i USA? Det är vad Förbundet för hörselskadade medicinska yrkesmän säger. Organisationen grundades 2001 av tre döva veterinärer och tre döva medicinstudenter.

Tanken är att göra arbetet inom medicin lättare. Dessutom utbyter medlemmarna tips och idéer för hur de kan eliminera hinder. En av dem berättade för veterinärtidningen Javma News att han exempelvis lyssnade på en hunds hjärtslag genom att luta sin ena kind på hundens sida och känna.

Samma veterinär, som i början upplevt svårigheter att bli anställd, har nu en egen mottagning med 4.000 klienter. 200 av dem är döva. En annan veterinär sa att hon brukar samtala med kunder via bildtelefonikoll.

Abigail Breslin.

Döva skådespelare i ny protestaktion

■ Valet av den hörande Oscarsnominerade barnskådespelarskan Abigail Breslin för rollen som dövblinda Helen Keller i pjäsen "The Miracle Worker" har fått skarp kritik av en grupp som representerar döva och blinda skådespelare. De menar att någon av dem skulle ha fått göra auditionsprovet för rollen. Producenten för föreställningen sa att han inte kunde ha hittat någon ung välkänd skådespelerska som var döv eller blind, skriver NY Times. Berömdhet är enligt honom ett måste för att få investeringarna betalda för Broadway-shownen som kostat 3 miljoner amerikanska dollar.

Det var andra gången på kort tid döva skådespelare i USA protesterade mot att en hörande spelade en döv roll. Helen Keller (död 1968) var bland annat känd för att vara den första dövblinda som avlade en akademisk examen och för att ha skrivit böcker.

Digital guide på teckenspråk i Danmark

■ Som första museum i Skandinavien lanserade Kvindemuseet i Århus en digital guide på teckenspråk. Den utvecklades i samarbete med Centrum for Tegnsprog. Servicen är ett komplement till museets basutställning "Kvinnans historia från urtid till nutid" med bilder, filmklipp och berättelser på danska, engelska, tyska och teckenspråk. Kvindemuseet är öppet tisdag-söndag. Entré för vuxna kostar 40 danska kronor.

ILLUSTRATION: LAGERGREN

Heléne Larsson, socionomstuderande.

Utlandspraktik – ett Moment 22 för döv student

Heléne Larsson studerar till socionom. Och i vår ska hon göra sin terminslånga praktik i Pune i västra Indien. Det finns bara ett problem: Hon ska ned med en icke färdigutbildad tolk som bara ska tolka åt henne i två timmar per dag. Universitetet har bara råd med tolkar i två veckor åt Heléne.

Heléne känner sig illa till mods.

– Jag känner mig diskriminerad. Det känns som om universitetet bara erbjuder praktik till hörande och inte till oss döva och hörselskadade.

Det hela har blivit ett Moment 22*. Heléne har varit i kontakt med sin akademi samt med studentkåren. De förstår problemet men kan inte göra något. Hon har också DO*-anmält universitetet. Svaret kom snabbt.

– Det finns inget stöd i lagen som säger att universitetet är skyldigt att ordna tolk vid praktik utomlands.

I våras fick hon veta att man kan göra utlandspraktik i Indien våren 2010. Något Heléne ville haka på. Hon ansökte och blev antagen. Några ekonomiska hinder fanns inte – då.

– Handikapphandläggaren sa att det bara gällde att hitta tolkar som ville följa med. Och jag har träffat andra döva som varit nere i Indien och det har inte varit några problem med att hitta frivilliga tolkar.

”Kreativ lösning”

I Indien ska gruppen på 18 personer göra olika studiebesök på bl a. barnhem, barnbyar, missbrukarhem och dylikt. Seminarier ska hållas också. Behovet av tolkar är därmed stort.

– Jag klarar mig inte utan dom. Jag använder tolkar jämt i min utbildning, säger hon.

Samtidigt som Heléne blev antagen till utlandspraktiken fick hon veta av handikappsamordnaren att universitetet inte hade möjlighet att ordna tolk. Bara de två första veckorna får hon tolk. Ekonomin räckte inte till.

– Handikappsamordnaren sa: ”Vi måste komma på någon kreativ lösning”.

”Vaddå kreativ lösning?”, tänkte Heléne. Den kreativa lösningen var alltså att man letade efter någon som inte var klar tolk som skulle följa med resten av praktiken, som ”språkstöd”. Det blir en hörande kompis till Heléne som hoppat av tolkutbildningen som följer med henne. Hon ska ensam tolka åt henne i en termin.

– Hela den här situationen känns inte bra.

Hon frågar sig hur det blir om hon blir sjuk till exempel.

– Hur kommer hon klara av ett studiebesök som tar hela dagen? Hon kan omöjligt tolka hela dan.

Det där har universitetet redan tänkt på. De har begränsat hennes ”tolktimmar” till två timmar per dag eftersom hon inte är utbildad tolk. Seminarierna har de tänkt att hon ska sitta ensam och komplettera på något annat sätt, som skrivuppgifter som hon får lämna in. Heléne är inte nöjd.

– Jag vill sitta med de andra och lyssna. Inte sitta ensam och skriva tio sidor – det tar dessutom längre tid att göra det än att sitta i fem timmar på ett seminarium.

– Dessutom finns det en risk att jag inte blir godkänd på praktiken för att jag inte deltar med i seminarierna. Och blir jag underkänd får jag göra om hela praktiken...

Men Heléne är fast besluten att åka ändå.

– Det är ändå en dröm jag haft.

Men gå vidare vill hon, om möjlighet finns.

– Alla studenter ska ha samma möjlighet! Det behövs en policy för döva och hörselskadade studenter som vill göra praktik i andra länder. Det är populärt numera att unga vill ut och se världen.

– Och döva och hörselskadade är inte annorlunda, avslutar hon.

*DO – diskrimineringsombudsmannen

*Moment 22 – från Joseph Hellers roman med samma namn – kan likställas vid ett cirkelresonemang

Nya jobb för döva inom svenska kyrkan

Behovet av döva som jobbar inom kyrkan har ökat, bland annat på grund av pensionavgångar och vakanta tjänster ute i stiftet. Därför ska ett skraddarsytt tvåårigt basår på halvfart stimulera döva till att studera vidare till yrkesutbildningar inom kyrkväsendet.

Projektledaren Rune Karlsson såg över en förteckning på anställda inom kyrkan i Sverige och såg hur få döva det var som jobbar inom kyrkan. Dessutom är runt hälften av tjänsterna vakanta. Få döva har jobbat inom kyrkan, historiskt sett. Den första dövprästen, Johan Selin blev klar som präst först 2006.

Ett projekt, Rekrytering & Utbildning till Teckenspråkigt arbete, RUT, drogs igång. Målet är att rekrytera personal för att täcka det stora behov som finns inom kyrkan. De ska få en kvalitativ utbildning men framförallt få chansen att studera tillsammans i teckenspråksmiljö.

Efter basutbildningen kan man studera vidare till det man vill bli inom kyrkan: det handlar om yrken som präst, diakon, pedagog och dramaturg. Högskolebehörighet krävs när man söker. Och tanken är att man inom tio år ska ha fått ut trettio stycken färdigutbildade döva som jobbar inom kyrkan.

– Det har funnits många döva som försökt utbilda sig till något inom kyrkan men gett upp på grund av att de känt sig ensamma och utanför i klassen. Efter föreläsningarna kan de inte diskutera på samma sätt

som t.ex. under Kyrkans grundkurs i Vadstena. Där studerade nio döva ifjol och de hörande blev nästan utanför. Det var härligt att se döva sitta och diskutera. Det tror jag är grunden till att döva orkar studera.

Örebro är rätt plats för den utbildningen, menar Rune.

– Tjugofem procent av Sveriges döva bor här och här finns gymnasiet.

Distansutbildningen i teologi för döva på halvfart i två år startar hösten 2010. Varje termin har sex träffar, sedan åker man hem och studerar för sig.

Helt klart är det dock inte. I januari-februari tas de sista besluten. Stötestenen är som vanligt ekonomin. Det är inte ännu klart vem som betalar tolkar.

– Men universitet och Örebro Teologiska Högskola är jättepositiva och vill forska i hur man använder teckenspråket i teologiska sammanhang.

En kvalitetsfråga

Rune berättar om hur det sett ut inom kyrkan.

– Man har ofta tagit en färdigutbildad hörande präst och lärt upp denne i teckenspråk i några veckor, kanske något halvår. Kvaliteten har då ofta blivit lidande.

– Nu gör vi tvärtom. Och jag hoppas att vi inom tio år har trettio döva som jobbar ute i kyrkorna, avslutar Rune Karlsson.

TEXT & FOTO: TOMAS LAGERGREN

Rune Karlsson, projektledare.

Fotnot. Vill du söka utbildningen? Sök före den 15 april 2010, exempelvis på www.studera.nu eller www.orebromissionskola.se

Gabriella blev årets Schönströmstipendiat

■ Årligen delar stiftelsen P Schönström ut ett stipendium till en döv studerande. I år går stipendiet till Gabriella Della Morte Pålsta. Hon är född 1989 och pluggar till vardags biomedicinska programmet vid Karolinska institutet i Stockholm. Stipendiet är värt 25.000 kronor. Hon får även diplomaten "Fågeln". Gabriella kunde inte tro sina ögon när hon fick mejlet om att hon var årets stipendiat, berättar hon för DT. "Stora" sjukdomar som cancer och hiv/aids har alltid intresserat henne. Hon vet inte riktigt vad hon vill göra efter utbildningen, kanske med framställning av medicin mot cancer. "Pengarna kommer att arbeta och ha det bra på sparkontot", säger hon.

Gabriella och stipendieutdelaren Krister Schönström.

Lättläst information om val 2010

■ Nyhetstidningen 8 sidor och Centrum för Lättläst lanserade i november en lättläst sajt om valet 2010. Adressen är allavaljare.se. Tanken med den är att den ska presentera politiken, partierna och valfrågorna på ett begripligt sätt. Dessutom finns ordlistor på krångliga politiska ord. Inte bara det, politiker har också fått gå på kurs hos Centrum för Lättläst för att lära sig att blogga på lättläst svenska och prata och skriva begripligt så att alla hänger med. Sajten är ett led i strävan efter att leva upp till tillgänglighetsmålet 2010.

Danska Nyhetstecken stängt för gott

■ Dövas Tidning har tidigare skrivit om att det danska public serviceföretaget, DR (som motsvarar svenska SVT), uttryckte önskemål om att sluta sända Nyheter på Tegnsprog då en digital kanal med teckenspråkstolkade nyheter redan finns. Nu är det definitivt över. Den 30 oktober visades programmet för sista gången. Då hade det funnits i 16 år. Sändningstiden var klockan 14.50-15.00 måndag-fredag. Svenska Nyhetstecken har en senare plats i tablån, 17.20-17.30. Dessutom erbjuder de webbnyheter på teckenspråk. Deras norska motsvarighet, NRK, har både Nyheter på tegnspråk (klockan 17.55-18.00) och teckenspråkstolkade nyheter.

Visuella brandlarm i offentliga miljöer

■ Kristdemokraterna vill att alla offentliga byggnader ska ha vibrerande och blinkande brandlarm för döva och hörselskadade. Någon tvingande lag för detta finns inte i dag. Döva och hörselskadade ska inte utsättas för risker genom att samhället inte tillhandahåller larm som varnar alla för fara, skriver Inger Davidson (KD) i sin riksdagsmotion.

Pettson och Findus spelades av Anton Ullvin och Christian Dywik.

Niklas Andersson avslutade Open Sign med ett bejublat nummer.

Malin Beckman var konferencier.

Ebru Bilen sjöng känslösamt.

Lyckad andra upplaga av Open Sign

■ **ÅRETS UPPLAGA** av Open Sign var den andra och årets spelorter var Leksand, Göteborg och Örebro.

DT var i Örebro där Niklas Andersson, som även uppträtt i Göteborg, övertygade med sitt starka kroppsspråk. Ebru Bilen sjöng känslösamt om sin vän som dog nyligen. Dök upp gjorde också dansgruppen Silence som

även deltog förra året. Gamla ansikten som Mr. Bean, Pettson och Findus dök oväntat upp. Tjugoen nummer visades upp på de tre orterna och totalt tittade 300 personer på årets Open sign, uppger Mia Modig på Open signs hemsida.

TEXT OCH FOTO: TOMAS LAGERGREN

Dansgruppen "Silence" deltog även i år.

Bristfälligt stöd för hörselskadade elever

■ Elever med hörselnedsättning i den södra regionen (Blekinge, Kalmar, Kronobergs län och Skåne) får inte tillräckligt stöd i skolan, visar en kartläggning som Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) gjort. De brister som uppges är ingen full tillgänglighetsanpassning och en bristande samsyn och samverkan med övriga ansvariga aktörer, exempelvis Försäkringskassan och socialförvaltningen.

Minst 1500 elever med hörselnedsättning i åldern 0-20 år finns med säkerhet i regionen. 88 procent av dem går i den kommunala skolan. Bilden som tecknas är alar-

merande, enligt SPSM. Det är en brist på utbildade specialpedagoger med döv- och hörselinriktning.

På grund av kommande pensionsavgångar finns om drygt tio år endast tio utbildade specialpedagoger kvar i regionen. Därför måste en högskoleutbildning med inriktning mot dessa områden starta, skriver SPSM på sin hemsida. Dessutom vill myndigheten skapa en permanent organisation för regionala resurscenter för barn och unga som är döva eller har hörselnedsättning så att eleverna ska få likvärdiga möjligheter till utveckling och studier.

Teckenspråket erkänt i Ungern och Bolivia

■ 369 närvarande ledamöter i det ungerska parlamentet röstade för erkännandet av det nationella teckenspråket. Inte en enda nej-röst noterades. Därmed blev 9 november 2009 en historisk dag för döva ungrare. Ungern är det andra EU-landet efter Finland som ser dövsamhället som en språklig minoritetsgrupp, skriver det ungerska dövförbundet Sinosz. Dessutom finns dövblika reglerade i lagen.

Erkännandet gjordes med hänsyn till FN-konventionen om rättigheter för människor med funktionsnedsättning. En av de konsekvenser som väntas är att ungerskt

teckenspråk blir obligatoriskt i dövskolan från och med år 2017. I den vanliga skolan där barn med cochlea implantat eller hörselapparat går integrerade, blir det frivilligt. Det ska gå att ordna utbildning i teckenspråk även om bara en elevs föräldrar efterfrågar det. Andra konsekvenser väntas bli utökad tolkservice och fler tolkade eller textade TV-program, för att från och med år 2015 bli lika tillgängliga som förebilderna Holland och Storbritannien.

■ WFD News uppger att teckenspråket erkändes i oktober i Bolivia.

Hallå där...

... Lars Mjones, rådgivare vid Strålsäkerhetsmyndigheten

• Vi är många som brukar använda mobiltelefonen som väckarklocka. Fördelarna med den är att den vibrerar och kan ha flera alarmtider. Risken för att man försover sig, är alltså liten.

Vi är dock lite oroliga på grund av allt larm om strålning. Hur farligt är det att sova med en lur i kudden?

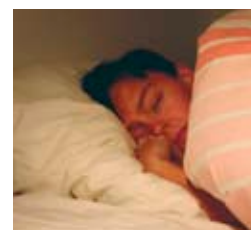
– En mobiltelefon innehåller en radiosändare. Den svaga misstanken om hälsorisk med användning av mobiltelefon finns egentligen bara om man håller telefonen vid örat. Om mobiltelefonen är avstängd är ju radiosändaren också avstängd. Då är man inte exponerad alls. Även om telefonen är på är exponeringen väldigt låg när man inte pratar eller skickar sms. Den skickar då bara ut en signal ungefär en gång per timme för att hålla kontakt med närmaste basstation. Så man kan utan att vara orolig använda mobiltelefonen som väckarklocka.

– Vi rekommenderar sedan några år tillbaka viss försiktighet vid användning av mobiltelefon. Vi har tre rekommendationer:

– Använd hands-free för att minska exponeringen till huvudet.

– Håll ut telefonen lite från kroppen, så att du inte bara flyttar exponeringen till någon annan del av kroppen.

– Använd i första hand telefonen när du har bra täckning, då minskar exponeringen.

NICLAS MARTINSSON

Ett litet stycke USA finns alltid där. Bara den här torsdagsmorgonen, när Brittany Dike är i skolan, har hon två lärare som behärskar amerikanskt teckenspråk. "Den första tiden på Manilla var smidig. Jag kunde alltid fråga vad olika tecken betydde och fick dem förklarade på mitt modersmål", säger Brittany, som här löser en kemiuppgift om jonbildning.

Brittany – snabb-lärd utbytesstudent

Brittany Dike från USA är utbyteselev på Manillaskolan. Hon hade fram till augusti i år aldrig lämnat Amerikas gränser. Nu har hon på kort tid hunnit med tre besökta länder och funnit en ny favorit i den svenska chokladbiten, Daim.

Klockan är 9.50. Brittany Dike har matematik i klass 10. Att hon bott i Sverige i tre månader, märks. På ett pappersark, där hon löser algebrauppgifter, är alla ord utom ett på engelska. Istället för "math" skrev hon "matte".

15-åriga Brittany hänger med i samtalen på svenskt teckenspråk utan några problem. Munrörelserna är dock ganska ofta på engelska. Hon är inackorderad hos en värdfamilj. Hennes "syster", Linnéa Lamhauge, har roligt åt att när hon säger "Vi ska gå till Dukis*" visar läpparna något annat: "Bukis". D betyder nämligen B på amerikanskt teckenspråk.

Brittany älskar Sverige. Vad som är annorlunda för henne här, är bland annat utbyggd kollektivtrafik, klimat och färre maträtter att välja på i skolan.

Hon åker hem till Kalifornien före jul där hon till vardags går på California School for the Deaf i Fremont. Den skolan har inlett ett samarbete med Manillaskolan.

– Jag ser ändlösa utvecklingsmöjligheter. Våra elever kan ha kontakt med amerikanska elever på olika sätt som blogg och videochatt, säger rektor Robert Ekstrand.

Nästa år planerar Linnéa Lamhauge att åka som utbyteselev till Fremont.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

* Dukis – fritidsgård för teckenspråkiga barn och ungdomar i Stockholm

På väg till basketträningen. Brittany åker tunnelbana tillsammans med sin "syster", Linnéa Lamhauge, som är ett år yngre och går i klass 8. De är som extrasyskon för varandra och har ofta svårt att hålla sig för skratt.

Brittany lyssnar på tränaren Romel Belcher som säger "Vakna! Ni borde koncentrera er bättre!" till alla i laget.

Fartfyllt. För första gången har Brittany och hennes lagkamrater i IK Hephata övning i en rymlig idrottshall på ett av Stockholms universitets campus. Annars brukar de ha basketträning i Manillaskolans lilla gymnastiksal. Skillnaden är stor. Här märks mer flås.

Minst fyra olika kulturer möts hemma hos värdfamiljen Lamhauge: amerikansk, dövas, färöisk och svensk. Här tittar Brittany och Linnéa på bilder från ett fårslake-teri på Färöarna. Dagisbarnen på fotot får se hur djuret styckas upp. För dem är det något helt normalt, enligt "mamma" Oddvör.

– Fråga gärna din mamma om Thanksgiving-recept, säger "mamma" Oddvör, som vill fira den amerikanska högtiden om två dagar. Brittany lovar att göra det nästa gång hon videochattar med sin mamma.

Brittanys klass i Sverige består av 15 elever. Hon kom till Manillaskolan i tron att klass 10A, 10B, 10C ... fanns där, precis som på California School for the Deaf i Fremont. Nej, bara en enda tiondeklass existerar. "Jag är van vid att se en massa olika ansikten i Fremont. Här tittar jag hela tiden på samma nunor – vi är, på gott och ont, som en familj", säger Brittany.

Bio i fyra olika länder

– stora skillnader i tillgänglighet för döva

I förra numret av DT skrev vi om filmutredningen. Den föreslår fler textade föreställningar på bio i och med att salonger digitaliserats i Sverige. Nu går vi vidare och tittar på hur tillgängliga fyra europeiska länders biografier är. Skillnaderna är stora. NICLAS MARTINSSON

Inga textade visningar

DANMARK är ett stort filmproducentland. Ändå erbjuds inga textade föreställningar. Textrensor visas bara om dialogen inte är på danska, berättar Louise Haugstrup Jensen vid Det Danske Filminstitut (DFI). Något särskilt stöd för textning av danska filmer delas inte ut av DFI. Klaus Hårdell är styrelseledamot i dans-

ka dövförbundet (DDL). Han berättar att de inte har prioriterat bioområdet särskilt mycket. "Vi väntar tills DVD kommer", säger han.

DDL:s kontaktperson för kulturfrågor, Lene Hempel, lägger till att om man kontaktar bioograferna, säger alla att de inte har några pengar till textning. "Det är alltså upp till politikerna. Vi måste hänvisa till

FN:s konvention om rättigheter för människor med funktionsnedsättning och arbeta för att filmstöd som ges ut, ska villkoras med att filmen i fråga måste ha text", säger hon.

Många danskar har, enligt henne, åkt över sundet och gått på bio i Malmö för att se danska filmer med svensk textning. "Det är ju inte tillgänglighet", säger hon.

Hörande positiva till textad film

Drygt var femte **NORSK** film fick stöd för textning av Film & Kino under de två senaste åren. Alla biografier valde dock inte att sätta på texten. Den norska biomarknaden har kommit längre i digitaliseringen än Sverige. Alla biografier ska vara digitaliserade före första halvåret 2012, vilket innebär att betydligt fler textade filmer kan visas. Hørselshemmedes Landsforbund

gläds över utvecklingen men är samtidigt kritisk mot att någon garanti för att hörsel-skadade kan gå på textad bio när de vill, inte finns. De tycks fortsätta precis som i dag beroende av välvilliga biografier, enligt HLF. Den stora norska filmsuccén, "Max Manus", är ett exempel. Producenten valde själv att bekosta textningen av de digitala kopierna. "Det går därför inte att kräva att digitala kopior alltid ska visas med text. I

sådana fall är det producenten som bestämmer själv eller som överläter beslutsrätten till den lokala biochefen", säger Håkon Skogrand, rådgivare vid Film & Kino. En masteruppsats av Janne Skovgaard Kristiansen visar i övrigt att över 70 procent av biobesökarna inte ställer sig negativa till textad föreställning. Fördelarna är när det är svårforståeliga dialekter eller när godispåsarna prasslar!

Världsbäst på tillgänglig bio

STORBRITANNIEN

är världsledande på området tillgänglig bio, enligt yourlocalcinema.com. Den ger information om när och var textade respektive syntolkade filmer visas.

Dean Rhodes-Brandon är döv och grundare av sidan. På frågan om hur han vet att Storbritannien är världsledande, svarar han: "Mer än hälften av landets biografier

har utrustning som kan motta textade filmer. Inget annat land kommer i närheten av detta". Varje vecka erbjuds mer än 500 textade föreställningar runt om i landet, dock inte alltid på bekväma tider, vanligtvis en kväll mitt i veckan och dagtid på helger. "Det är inte tillräckligt bra", säger han. "Det hade varit perfekt att gå när man vill. Kanske genom att använda speciella glasögon som gör att man kan läsa text. Det

blir nog en omöjlighet i flera år framöver, eller kanske för alltid". Phil Clapp vid Cinema Exhibitors' Association säger att organisationen kommer att fortsätta arbeta för bättre visningstider. Produktionsstöd till filmmakare är villkorat med att text och syntolkning måste finnas med i deras filmkopior, men sedan är det upp till dem hur de vill göra med dem, säger Tara Milne vid UK Film Council.

Dubbat överallt

TYSKLAND dubbar utländska filmer. Det innebär att man byter ut tal i film mot tal på tyska. Landet kan kosta på sig att göra så eftersom deras marknad är stor.

Dubbing är 10-15 gånger dyrare än textning då röstskådespelare anlitas, enligt Jenny Mattssons avhandling (se artikeln på

sid 12). "Tyskland har aldrig varit bra på att visa textade filmer", säger Lela Kotarac vid Deutscher Gehörlosen-Bund (Tysklands dövförbund). Små biografier som visar textade kopior finns. Antalet textade visningar sjunker dock allt mer sedan det kalla krigets slut, enligt henne.

Under kriget gick amerikanska och franska soldater på textad bio. Digitala tyska

filmer som mottar stöd av Filmförderanstalt måste ha text i sina kopior. Men det innebär inte att textning är obligatorisk på bio, berättar Lela Kotarac. "Det är diskriminering. Döva och hörsel-skadade kan inte njuta av underhållning precis som andra. Dessutom kan de inte delta i samtal om filmer med hörande", säger hon.

Skiftande kvalitet när filmer blir översatta

Endast ett av fem "småord" som får samtalet att flyta tas med i textningen av långfilmer. Det visar Göteborgsforskaren Jenny Mattssons avhandling. Frågan är om döva och hörselskadade tittare missar mycket nyanser.

FOTO: VIKTORIA BORJESSON

Jenny Mattsson, språkforskare.

* Diskurspartiklar är ord och uttryck som kan ha olika funktioner i språket beroende på i vilket sammanhang de används, enligt Jenny Mattsson. De kan användas både för att ge struktur åt det talade språket (ett exempel på detta är svenskans "bara/ba" som ofta används i tal-språk för att markera citat) och för att på olika sätt markera relationen mellan två eller flera talare (exempel på detta är svenskans "du vet" och "ju" som ofta används för att skapa samhörighet mellan talare).

FOTO: WILSON WEBB/FOCUS FEATURES LLC
A Serious Man (filmen har premiär den 25 december).

Vem har inte tittat på film tillsammans med någon hörande och fått veta att översättningen inte alltid är den bästa? Nu har vi det svart på vitt. Jenny Mattsson vid institutionen för språk och litteratur på Göteborgs universitet har gått igenom tio amerikanska långfilmer i upp till fyra olika versioner, transkriberat varena replik och undersökt hur tal-språket fick textad svensk motsvarighet. De olika utgåvorna är för bio, DVD, kommersiell TV (TV3 eller TV4) och public service-TV (SVT) som av tekniska och andra skäl inte alltid kan ha samma textremisor. På bio är den skriftliga konversationen centrerad och har kortare liggtider; en ny rad läggs till snabbare än på TV då publiken hinner uppfatta tack vare den stora filmduken. På TV är däremot bokstäverna placerade till vänster.

I sin avhandling, "The Subtitling of Discourse Particles" (ungefär "Att undertexta diskurspartiklar"), har Jenny Mattsson koncentrerat sig på fyra diskurspartiklar* som får samtalet att flyta: well, you know, I mean och like. Det är som med vårt svenska talspråk där vi exempelvis har "ju", "typ" och "alltså". Hon har kommit fram till att endast en femtedel av diskurspartiklarna återges.

En av dialogerna i undersökningen är hämtad från komedin *Legally Blonde* – "ass" syftar på advokaten:

Brooke: Fine, but is he an ass that's gonna win my case?

Emmet: Well, he's an ass who's gonna try.

På bio lyder replikerna: "Men kan han få mig frikänd? Han kommer att försöka". På DVD: "Bra, men är han ett arsel som kommer vinna mitt mål? Tja, han är ett arsel som kommer försöka". I SVT: "Kan det arset vinna målet? Arset kommer att försöka". Och i TV4: "Är han en idiot som kan vinna? Han är en idiot som ska försöka".

Emmet kan enligt Jenny Mattsson inte svara rakt på frågan med ett ja eller nej utan svarar "well". Bara DVD-versionen berättar att han är något osäker, i form av "tja", men inte de tre andra.

Är DVD-översättningen då bäst? Så enkelt är inte svaret. Språkvårdare Ann Högman vid översättningsbyrån Svensk Medietext berättar att "tja" är ett ord som hon och hennes kollegor brukar undvi-

FOTO: FRANÇOIS DUHAMEL/FOCUS FEATURES LLC OCH BIG BEACH LLC

Bilder ur "Away We Go" (premiär 27 november) och "A Serious Man" (längst ner t.v.), två textade amerikanska filmer som visas på bio i år.

ka. De arbetar på uppdrag av bland annat SVT.

– För halva befolkningen betyder "tja" hej. Det är väldigt lite använt i dagligt tal. Ett alternativ kan vara "kanske", säger Ann Högman.

Jenny Mattssons avhandling visar också att endast två tredjedelar av replikerna får plats i textremisorna. En förklaring är naturligtvis det begränsade utrymmet i textraderna. En annan är liggtiden. I SVT:s fall är den generellt 4 sekunder för en rad och 6 för två rader.

– Vi har så litet utrymme att vi väger våra ord på guldvåg. Då ska språket vara okomplicerat. Vi är bra på att ta med tveksamheter och frågetecken. Om vi slarvar med dem, förlorar vi mycket av textens naturliga flyt och får en mycket torrare text, säger Ann Högman, som menar att ord som ju och nog är mycket användbara och tar liten plats.

En anledning till att diskurspartiklarna försvinner, kan bero på vilka arbetsvillkor översättarna har. Om de inte får mycket tid på sig att fundera på vilka motsvarande svenska ord som kan användas, är den lätta vägen enligt Ann Högman att plocka bort ord.

– Då kan man gissa att diskurspartiklarna är de första som ryker om man inte är snabb och flink.

En annan faktor som spelar in är vilka krav och målgrupper beställarna har, enligt Ann Högman. I SVT:s fall är språket ofta mer prydligt och städat. På bio är det lite mer grova uttal. Och så är översättningarna olika just därför att översättarna är olika och har olika språkkunskaper.

– Vi är bara människor så det kan ändå bli fel.

På TV4 görs enligt sändningschef Leif Turesson ingen särskild kvalitetskontroll. Bolaget anlitar externa översättningsbyråer.

– Vi har hittills inte fått särskilt många klagomål. Det tyder på att översättningskvaliteten är god. Kvalitetskontrollen ingår i det uppdrag som vi lägger på våra externa leverantörer, säger han.

Magnus Rönnlid, chef för SVT Undertext, berättar att de tittare som märker översättningsfel inte brukar höra av sig till TV-bolaget. Hans personliga uppfattning är att SVT har en högre översättningskvalitet än kommersiella TV-kanaler, en bild som kan bekräftas av Jenny Mattssons avhandling.

CORNELIS MEHLUM från Norge har bidragit med flest verk till dövfilmfestivalen i Stockholm, sammanlagt åtta av tio gånger. För sina alster fick han ett hederspris av arrangörerna, i form av en filmklappa. Han uppskattar att den svenska dövfilmfestivalen inte har några tävlingar. "Jag tror inte på några priser. Dövrlden är inte mogen för sådant, vi är för få filmmakare. Att i stället vara en av de utvalda där ens film visas på festival, är redan stort", sade han, som i år visade en samling kortfilmer. En av dem heter Nilsen och innehåller enligt honom ett politiskt budskap: när ska "vanliga" döva få ett eget äldreboende i Norge? Nu finns bara ålderdomshem för dem som inte kan tänka klart. I filmen tappar den ensamme änkemannen Nilsen medvetet bort sin plånbok i hopp om att få besök av personer som hittat hans värdesaker och bjuda på kaffe... Cornelis planerar en ny film nästa år, som ska vara en blandning av animation, poesi, färgrikedom och politik.

Festligheterna ägde rum på anrika Café Opera. Stjärnkocken Stefano Catenacci hade komponerat menyn. Han är enligt Expressen troligtvis den som ska stå för kronprinsessan Victoria och hennes Daniels bröllopsmeny.

Dövfilmfestivalen fyllde tio år

Världen har kommit till dövfilmfestivalens bioduk i tio år. Just av denna anledning hade evenemanget i slutet av november ett extra långt program – totalt fyra dagar – som avrundades med en galamiddag. Menyn var komponerad av en stjärnkock.

Årets dövfilmfestival var inte bara speciell för att den fyllde tio år, utan också för att den för första gången hade skolbio, som gav utdelning. "Vi ska försöka ha skolbio nästa år också", sade en av arrangörerna, Ylva Björklund. Nu finns flera nya långfilmer på gång som hon och den andra arrangören, Gunilla Wågström Lundqvist, ser fram emot med spänning. "Vi vill uppmuntra döva att göra fler filmer", sade Ylva. Alltså garanteras minst en elfte dövfilmfestival. Besök dovfilmfestival.se där du kan finna gamla program ända från starten, år 2000. I början var det enligt Ylva bara långfilmer, nu en blandning.

TEXT OCH FOTO: NICLAS MARTINSSON

Anu Karmgård (t.v.) och Judit Belényessy, båda från Stockholm, två av de 87 festdeltagarna.

Lilli Manolescu, från Stockholm, ville också fira tioårsringen.

SVT återger nämligen tillsammans med DVD fler diskurspartiklar än kommersiell TV. Dessutom varierar SVT mera i sina översättningar än DVD, bio och kommersiell TV. I TV3 används till exempel "tja", "du vet" och "nä" om och om igen.

– Vi ställer höga krav på våra översättare, både externa och interna. De ska följa våra regler och vi betalar bättre än kommersiella TV-kanaler och ger översättarna mer tid, säger Magnus Rönnlid.

I SVT:s översättningspraxis står bland annat följande: "Hoppa inte över 'småord'" och "Undertexta även hälsningsfraser och t.ex. namn som ropas, av hänsyn till döva och hörselskadade tittare".

Hur mycket nyanser tror du att döva och hörselskadade SVT-tittare missar?

– De går säkert miste om en del. Våra översättare ska liksom våra textare (som textar dolt via text-TV-systemet, till exempel sid. 199) anpassa sig även efter döva och hörselskadades behov. Men när man över-

sätter har man hörande som en viktig del av målgruppen och då blir resultatet lite annorlunda, säger Magnus Rönnlid.

Enligt både Magnus Rönnlid och Ann Högman är DVD-översättningarna ofta av sämre kvalitet än de som är avsedda för bio och TV. En förklaring är underbetalda och stressade översättare. Rent tekniskt sett borde TV och DVD ha kunnat ha samma textmaterial och kanske gemensamt arbeta för en högre textningskvalitet.

– Filmer har ofta släppts på DVD innan vi kan visa dem. Det textmaterial som följer med DVD uppfyller inte våra höga krav, säger Magnus Rönnlid.

Det bör tilläggas att filmerna i avhandlingen är äldre än 2001. Därför kan kvaliteten på översättningen i DVD-filmer ha sjunkit sedan dess trots att DVD och SVT återgivit flest diskurspartiklar.

Enligt Jenny Mattsson visar hennes avhandling sammanfattningsvis att diskurspartiklarna går att översätta på ett eller

annat sätt även om textremsorna har begränsat utrymme.

Hur mycket tror du att skådespelarnas ansiktsuttryck, kroppsspråk och tydliga läpprörelser kan uppväga bortfallet av diskurspartiklar?

– En hel del, tror jag. Dock har tidigare forskning kommit fram till att om man ser en film där diskurspartiklar inte är översatta, men där skådespelarna tydligt med kroppen speglar funktionerna hos diskurspartiklarna, blir man faktiskt mest förvirrad av att se en sak på skärmen och läsa en annan i undertexten. Följaktligen tror jag inte att kroppsspråk med mera helt kan ersätta översättningen av diskurspartiklar, säger Jenny Mattsson, som noterat en intressant sak.

Det är att icke-verbala signaler som kroppsspråk och ansiktsuttryck ofta översätts med "ju" fast det inte finns något ord i replikerna som borde översättas med "ju".

NICLAS MARTINSSON

SEX FRÅGOR...

Jonas Sandkvist är lärare på Vänerskolan, den enda av våra specialskolor som har en vänskola i Afghanistan. För DT berättar han om projektet som han leder.

Tufft för döva skolelever i Afghanistan

... till Jonas Sandkvist, lärare på Vänerskolan

Döva elever i ett subcenter, som består av ett enda rum.

1 Hur fungerar egentligen en vänskola?

– Man har en kontakt mellan skolorna. Mellan eleverna och mellan lärarna också. Man lär sig av varandra, om kulturen och varandras länder.

2 Varför just Afghanistan som vänskoleland?

– Det är Svenska Afghanistankommittén, SAK, som bildat många skolor därnere. Och 20-25 skolor här i Sverige har någon vänskola i Afghanistan. Vi i Vänerskolan är den enda specialskolan som har vänskola därnere.

3 Hur länge har ni haft projektet?

– För två och halvt år sedan blev vi vänskola med dövskolan i Mazar-i-Sharif i norra Afghanistan. Vi har temavecka och samlar ihop pengar till dom. Och så har vi skickat ner 16 begagnade datorer som skolan inte längre använder, via militären. Det var tack vare att en elevs pappa som jobbar på flygflottiljen F7 (ligger mellan Lidköping och Trollhättan) hjälpte oss med kontakter. Den svenska FN-truppen finns i samma stad som vår vänskola, så det gick väldigt smidigt till. På skolan blev de jättegla för datorerna. Allt detta gjorde militären gratis. Jättesnällt.

4 Berätta lite om er vänskola.

– Det är en typ av grundskola som SAK bildat. Runt 150 elever går där. Skolan bedriver undervisning för döva, blinda och utvecklingsstörda elever. Skolans lokaler räcker inte till, så eleverna delas i två grupper, tre dagar var. I Afghanistan går man i skolan sex dagar i veckan, det är det vanliga. Även i vår vänskola, men alla elever får inte plats samtidigt.

– De yngre går tillsammans, de äldre eleverna går för sig – kvinnor för sig och män för sig. Det är deras kultur. Elevernas ålder varierar mycket, det beror på när de upptäckts. Det finns en klass med några tjejer på 25 år som går i fyran. I undervisningen använder de teckenspråk. Teckenspråket där är nytt, de håller på att ta fram ett lexikon över teckenspråket. Många lärare jobbar frivilligt – det är svårt att hitta utbildad personal till dövskolor eftersom man ska kunna teckenspråk.

– Det är inte självklart att döva går i skolan därnere. Det finns sex dövskolor i Afghanistan och många döva i landet efter många års krig. Många har inte fått någon utbildning alls.

En del av arbetet därnere handlar om att åka ut i byarna och leta efter döva. Man brukar tala med familjen och förklara att skolan kan lära barnet skriva och läsa och räkna. Sedan lär de sig något yrke så att de kan försörja familjen också så att det blir något bra av det i längden. Dessutom åker lärarna ut i byarna och håller undervisning och hemundervisning förekommer också.

– Personalen gör ett hästjobb därborta, därför är det bra att stödja Svenska Afghanistankommitténs arbete.

5 Hur ser situationen ut där nu?

– Jag var där i april 2008. Vi var fem personer från olika vänskolor som åkte ned. Vi stannade i två veckor, det var jätteintressant. När vi var i bilen så låste vi dörrarna för säkerhets skull. Vi fick inte gå fritt i stan och bara några gånger, mycket korta stunder, fick vi gå på marknaden. Landet är ett av världens fattigaste efter många års krig. Ändå är Mazar-i-Sharif en relativt lugn plats jämfört med de södra delarna av landet tack vare FN-soldaternas närvaro. Men tyvärr har det blivit oroligare sedan jag var där. Talibanerna har blivit lite starkare igen och det har hänt lite saker.

– Det var ofta inhägnat där vi var och för att man skulle kunna komma in måste någon öppna en lucka inifrån. Det är mycket sånt därnere.

– En sak saknas där: Dövföreningar eller liknande. Döva går i skolan och sen går de hem och är ensamma i familjen. Det är en annan kultur där. Man ska hjälpa till i familjen och så.

6 Tror du att en regering upprättas snart i Kabul?

– ... Vet inte. Ganska nyss var det val och Hamid Karzai blev omvald. Det sägs att det var fusk. Men jag måste säga att det är imponerande att de vill ha demokrati nu. Många är analfabeter och har inte gått i skola. Därför är det svårt att bli en demokrati om folk inte blir informerade eller utbildade när de inte ens vet vad en demokrati är för något. Många har inte tillgång till tv, radio... De jobbar med sitt ute i byarna. Det kommer att ta tid – men jag hoppas att det blir bättre men jag vet arligt talat inte hur det blir. För några år sedan såg det ljus ut men nu har talibanerna sett starkare ut på sista tiden. Ja, jag vet inte, avslutar Jonas.

TEXT: TOMAS LAGERGREN. FOTO: JONAS SANDKVIST

Stigs IT-spalt

Om önskelistor och snökängor

I förra julnumret skrev jag en önskelista till SVT:s vd Eva Hamilton om teckenspråkstolkade regionala nyheter. Ännu har vi inte fått den julklappen så frågan är om Eva verkligen borde ha utsetts till årets ledare. Jag är tveksam. Det lönar sig knappast att skicka någon önskelista till SVT när de inte hör samman oss. Ett exempel: när vi vill se svenska serier och använda SVT Play så finns svensk text inte med!

Så jag provar istället att skicka önskelistan till PTS, Post- och Telestyrelsen. Vi önskar att vi ska få ett personligt telefonnummer där man t.ex. har som förval att det skall gå automatiskt via förmedlingstjänsten (Texttelefon eller Bildtelefon). Det innebär om jag har telefonnummer 0123-456789 och besöker en bilförsäljare och lämnar mitt telefonnummer så kan försäljaren ringa direkt till det numret och det går automatiskt via förmedlingstjänsten utan att man behöver slå 90165. Kan PTS se till att vi får det i julklapp?

Nästa år är det tillgänglighetsår 2010 och jag vill ge en snökänga till några myndigheter. Första snökängan går till Boverket som inte driver frågor om ökad tillgänglighet för den döva målgruppen. Det gäller t.ex. krav på visuell information i hissarna om man behöver kontakt med larmoperatören och krav på visuell porttelefon vid entréer med mera – de kryper istället under mammans kjol och säger att de inte kan göra något så länge det inte finns lag på det. De borde istället satsa och driva på, så att det blir lag på visuell information.

Nästa snökänga går till Räddningsverket – numera MSB, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, där vi har ställt krav i över 10 år på att få VMA (viktigt meddelande till allmänhet) via SMS – det enda vi får höra är att utredningen pågår, den ansvarige på departementet skall titta över... så nu har vi fått nog. Sätt igång med att fixa VMA via SMS omgående!

Fler och fler skaffar datorer och nästan varje hushåll har en dator uppkopplad till bredband – och fler och fler börjar använda bildtelefon (videokonferens, videosamtal) – vilket är glädjande. Men måste det vara så krångligt att kunna nå varandra? Måste det finnas olika protokoll? Tänk om man kunde enas och ha ett gemensamt protokoll som gör att vi kan chatta med varandra oavsett vilka program vi använder. Till exempel om jag använder Skype så ska jag obehindrat kunna chatta med en annan person som använder Oovoo.

STIG KJELLBERG

SVT slog rekord i textning

■ SVT textade 82 procent av programmen i oktober; fyra procentenheter högre än toppnoteringen i maj i år och långt över sändningstillståndets krav på 65 procent. Ökningen har skett utan att kostnaderna stigit. Två av förklaringarna är justerad och optimerad schemaläggning och försök att behålla program för textning internt istället för att lägga ut dem till externa byråer, enligt Magnus Rönnlid, chef för SVT Undertext. Just nu är snittet på 74 procent för perioden januari-oktober 2009. Magnus Rönnlid säger till DT att SVT nog inte klarar den nivån för helåret 2009 då vintern brukar medföra långa direktsport-sändningar som de inte mäktar med att texta. Han gissar att snittsiffran landar på 72-73 procent, vilket fortfarande är högre än 2008.

Dövas Tidning besökte Alviksskolans förskoleklass och frågade några elever:

Vad önskar du dig i julklapp?

Michelle Wester, 6 år

– Ett prinsesstält med kudde och täcke där jag kan sova och leka i. Det ska finnas i mitt sovrum och vara svart. Och en riktig häst, också. Hon ska heta Ida. Jag går i ridskola.

Leoandro Diaz, 6 år

– En blågrön bilbana. Den ska vara stor. Dessutom vill jag ha en lekboll.

Ebba Nylén, 6 år

– Ett par hjärtformade guldörhängen som jag kan ha på fest.

Emma Arvidsson, 6 år

– Ett pussel med hus- och djurmotiv som hundar, katter och hästar. Och en blå/lila/rosa läslampa.

Axel Tounsi, 6 år

– Ett legospel som heter Power Rangers.

Ellen Widén, 6 år

– Ett prinsesstält och en häst.

2010. Ett händelserikt år för dövrörelsen

Mona eller Fredrik – vem vinner?

19 september i hela landet **Valet.**

Då röstar folket om ny riksdag, landstings- och kommunfullmäktige. Regeringsskifte? Eller stannar Reinfeldt på sin tron? Det får vi veta den 19 september.

28-30 maj i Örebro **SDR:s förbundsmöte.**

Där kommer SDR bl.a. presentera sin plan för bland annat Sanningskommissionen. Det blir även Ragnar Veers första förbundsmöte som ordförande.

Från Dövas Dag i Örebro 2009.

26 september i Jönköping **Dövas Dag**

20 november i Jönköping **100-årsjubiléum.**

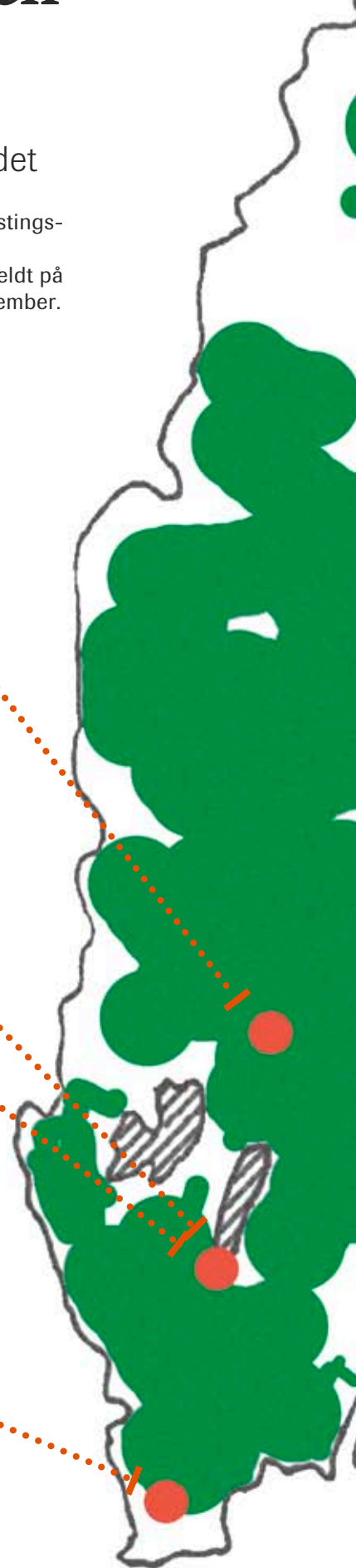
Vätterbygdens dövas förening fyller 100 år. Fest arrangeras.

SDU:s valberedning.

23-25 april i Höör **Sveriges Dövas Ungdomsförbund**

har förbundsstämma.

2010 blir ett händelserikt år för dövrörelsen - samma år som målet om ett tillgängligt samhälle ska uppnås. Frågan är om Sverige kommer att vara tillgängligt för alla medborgare? Vi på Dövas Tidning kommer under nästa år att ta reda på om landet har lyckats med ambitionen på olika områden som kollektivtrafik och kultur mm. Mycket kultur och intressepolitik färgar 2010. En hel del annat kommer också att hända. Vi har bara tagit med ett urval.

TEXT TOMAS LAGERGREN OCH NICLAS MARTINSSON. ILLUSTRATION: TOMAS LAGERGREN

14 maj i hela landet
Teckenspråkets dag.

Den 29:e i ordningen. Kommer bland annat **Skellefteå** dövas förening att fortsätta belöna butiksbiträden som kan teckenspråk med "Teckna med mig"-knappar? Det återstår att se vad förbundets kreativa föreningar hittar på i vår...

Bilder från Teckenspråkets Dag i Örebro 2009.

26-28 november i Stockholm
Filmfestival.

Succén fortsätter. Dags för den elfte dövfilmfestivalen.

28 juni-3 juli i Stockholm
Kulturfestival.

Dövas Nordiska kulturfestival.
Nu har turen kommit till Sverige.

1-3 och 5-9 juli i Stockholm
Deaf Arts Now.

Under kulturfestivalen kommer också den femte Deaf Arts Now hållas med festival och workshops..

4-10 juli i Visby
Almedalsveckan.

SDR och SDU ska dit och visa upp sig för viktiga politiker under den politiskt viktiga veckan. Det är dessutom valår. Ett viktigt uppdrag.

SDU på plats i Almedalen 2008.

Kokleaimplantat är bra – men inte alltid tillräckligt

Utvecklingen av kokleaimplantaten har lett till att delar av rehabiliteringen av döva och hörselskadade barn ifrågasatts, exempelvis tidigt föräldrastöd, teckenspråk och skolplacering.

Sedan snart 20 år tillbaka rekommenderas kokleaimplantat till barn som föds döva eller förlorar hörseln under uppväxten.

Under denna period har vi sett en dramatisk förändring av tidigare helt döva barns tal- och hörselutveckling. Tekniken utvecklas kontinuerligt, operationsåldern sjunker och rehabiliteringen blir effektivare.

Tvåspråkighetsbegreppet inom specialskolan för döva och hörselskadade har under denna period också förändrats från att tidigare ha inbegripit endast teckenspråk och skriven svenska till att även gälla teckenspråk och talspråk. Elevgruppen efterfrågar i ökad utsträckning en kombination av två språk och tekniska hjälpmedel.

Fortfarande finns det elever som är helt döva och som därmed behöver en helt teckenspråkig undervisning. Specialskolan erbjuder alla elever en så bra språkmiljö i undervisningen som möjligt.

Tre förändringar

Med införandet av kokleaimplantat ser vi att många delar av den tidigare rehabiliteringen ifrågasatts, exempelvis tidigt föräldrastöd, teckenspråk och skolplacering. Det verkar som om föräldrastödet har minskat då föräldrar inte betraktar sina barn som funktionsnedsatta utan som normalfungerande barn med »världens modernaste hörapparat«. Teckenspråket ifrågasatts som språk och kommunikationsval för att man är osäker på om det stödjer talutvecklingen hos barn med kokleaimplantat. Skolvalet ifrågasatts eftersom man är osäker på om specialskolans tvåspråkiga miljö är rätt miljö.

Dessa tre förändringar har upplevts som rätt för en grupp barn som har kokleaimplantat. Men förändringen generaliseras alltmer till att gälla för samtliga barn med kokleaimplantat. Frågan är om generaliseringen går för snabbt? Gäller de positiva erfarenheterna alla dessa barn?

De resultat som redovisas utifrån longitudinella studier av barn med kokleaimplantat pekar i framför allt tre riktningar.

- Barn med kokleaimplantat som jämförs med döva barn utan kokleaimplantat har en betydligt bättre talproduktion och hörförståelse.

- Barn med kokleaimplantat har inte en talproduktion och hörförståelse som ligger i nivå med normalhörande barns.

- Spridningen av resultat på talproduktionstest och hörförståelseprov är inom gruppen barn med kokleaimplantat anmärkningsvärt stor.

Förklaringen till dessa resultat går sannolikt att

finna i orsaken till att barnen en gång blev döva.

Bakgrundsorsaker och konsekvenser av dövhet är ett komplicerat område. Detta är också samma förklaringsbas som specialskolan för döva och hörselskadade själva har använt för att förklara den stora spridning som finns i resultat på olika skolprov och betyg/måluppnåelse.

Tvåspråkighet

Vi vet att barn med medfödda svårigheter eller funktionsnedsättningar inte i lika stor utsträckning når de högre betygen. Känt är också att de i större utsträckning behöver olika former av stöd under sin skolgång. Samtidigt pågår en imponerande utveckling av tekniken och rehabiliteringen för att hjälpa de här barnen på bästa sätt. Men gör vi tillräckligt?

Tvåspråkighet är positivt för alla människor, på alla språk. Det verkar gälla för alla utom just för barn med kokleaimplantat. Hörselskadades riksförbund har uttalat sig positivt till att alla hörselskadade ges möjlighet att lära sig teckenspråk.

En del föräldrar till barn med kokleaimplantat önskar mer teckenspråk. Föräldrar till normalhörande barn använder teckenspråket för att stimulera språk- och kognitionsutveckling. Men varför sprids uppfattningen att teckenspråk hindrar barn med kokleaimplantat i deras rehabilitering?

Resultat inom neurovetenskapen pekar på att det sannolikt finns en kritisk period för syn, hörsel, språk och kognition. Får inte barn stimulans under denna kritiska period får det konsekvenser för barnens hela utveckling. Det vill säga, om inte en kvalitativ kommunikation kommer igång (oavsett tal eller tecken) verkar det få återverkningar på barnets hela kognitiva utveckling. Här kan vi också finna svaret på en av gåtorna till varför vi får så stor spridning i resultat.

Tidig rehabilitering handlar om att föräldrar ska upptäcka och möta sitt barn på barnets nivå, både emotionellt och pedagogiskt. Funktionsnedsättningen får därför inte glömmas bort i vardagen.

Det är olyckligt att föräldrar till barn med kokleaimplantat alltmer tycks betrakta sina barn som normalfungerande med en sen språkutveckling. Man lyfter fram hörselålder som mått på barnets möjligheter i vardagen. Men det är skillnad på ett barn som är ett år och kan säga två ord och ett barn som är åtta år och bara kan två ord. Konsekvenserna är dramatiskt annorlunda.

Även om de här barnen har samma hörselålder behöver de helt olika rehabilitering. Gemensamt är att de behöver god stimulans och en god attityd oavsett kommunikationsform.

Resultaten i dag pekar på att kokleaimplantat ännu inte ger normal hörsel och kommunikationsutveckling. Vad framtiden ger vet vi ännu inte, men vi förväntar oss att resultaten blir bättre. I dag kan vi se att barn med kokleaimplantat är annorlunda än barn

som har renodlade språkstörningar. De utvecklas olika och är i behov av olika bemötanden.

Stor variation

Eftersom vi i dag inte fullt ut kan kontrollera de faktorer som avgör utgången av kokleaimplantat är det av stor betydelse att vi inte för tidigt placerar barnet i en situation som kan få negativa konsekvenser på sikt.

Specialskolan möter i dag elever med kokleaimplantat. Variationen inom gruppen är stor. Vår erfarenhet i undervisningen pekar i tre riktningar. Den första pekar på en grupp elever som utvecklar sitt tal och sin hörsel så att de på egen hand kan gå ut i vanliga klasser.

Den andra gruppen kan också göra det men behöver små klasser, tekniska hjälpmedel och teckenspråksstöd för att inte missa alltför mycket av undervisningen.

I den tredje gruppen är behovet av teckenspråk för stort för att en placering i vanlig klass ska rekommenderas. För att underlätta för alla eleverna erbjuder specialskolan därför flexibla lösningar.

Utifrån vår erfarenhet, och utifrån den forskning som hitintills presenterats, rekommenderar vi att rehabiliteringen för barn som föds döva och hörselskadade eller förvärvar hörselskadan under förskoleåldern alltförst ska innehålla en bred bas, oavsett hörselnedsättning och hjälpmedel.

Den medicinska, pedagogiska, kommunikativa och psykosociala rehabiliteringen bör inte bara vara fokuserad på att normalisera barnet i fråga om tal och hörsel utan på att uppmärksamma betydelsen av ett aktivt kommunikativt stöd under hela uppväxten så att barnet får bästa möjliga start.

Specialskolan kommer fortsättningsvis att vara en skola för alla elever som antingen inte kan gå i den vanliga skolan eller söker en tvåspråkig miljö.

Uppdraget för specialskolan kan ses som tvådelat. Dels ska den erbjuda en fungerande skola för de elever som inte kan gå i annan skola. Dels ska skolan erbjuda undervisning till de elever som genom sina föräldrar aktivt söker en tvåspråkig miljö. Detta gör att skolformen har en pedagogiskt utmanande uppgift, särskilt som målen är de samma som inom grundskolan.

Andelen elever inom specialskolan som söker en helt teckenspråkig undervisning minskar. Samtidigt har antalet elever som söker en kombinerad undervisning ökat.

Specialskolan har därför omdefinierat tvåspråkighetsbegreppet och arbetar nu aktivt med hur detta på bästa sätt ska organiseras i undervisningen.

Specialskolan kommer fortsättningsvis att erbjuda en fungerande skola för de elever som inte kan gå i annan skola eller som söker en tvåspråkig miljö.

►► Forts. på nästa sida

Kommentar:

Forskningen bidrar till att diskussionen nyanteras

Artikelförfattarna bekräftar det som SDR hela tiden har hävdad. Det finns inget belägg för att teckenspråket hämmar talutveckling och talproduktion hos barn med CI. Det är snarare tvärtom.

Under de 10-15 år som CI har utvecklats i Sverige, har en brännande fråga varit för eller emot teckenspråk. Nu har diskussionerna glädjande nog nyanterats, eftersom vi har fått erfarenhet och ny kunskap genom forskning. Anne Geers, amerikansk forskare, visar i en djup forskningsstudie på barn med CI att det inte är någon stor skillnad på språk, kognitiv utveckling och talutveckling hos barn med CI som går integrerade i engelskspråkiga skola och de som går i teckenspråkig skola.

Dessvärre leder en fortsatt brist på kunskap om detta hos kommunpolitiker och beslutsfattare till att teckenspråkiga förskolor avvecklas och kompetent teckenspråkig förskolepersonal sägs upp i tron att de inte längre behövs. Barn med CI förpassas till individuell integration i förskolor där teckenspråk saknas. Hur ska barn med CI i en sådan bullrig miljö med skrik och støj få de rätta förutsättningarna till språk och kognitiv utveckling? Tvärtom borde teckenspråket jämkas ihop med det svenska språket till en tvåspråkig miljö i förskola och grundskola. En flexibel kommunikation i tvåspråkig miljö främjar och förstärker barnens självförtroende och självkänsla.

Är det nu barn med CI som dyrt får betala för okunskap och ekonomiska nedskärningar? Här krävs samverkan mellan pedagogiska hörselvården och CI-teamen för att sätta stopp för den negativa avvecklingen av teckenspråkig förskoleverksamhet. Föräldrar till barn med CI borde göra gemensam sak och kräva pedagogiska lösningar i teckenspråkiga och tvåspråkiga förskolor, grundskolor och specialskolor.

Fler och fler föräldrar väljer att gå på teckenspråkskurs. Det är mycket glädjande och tyder på att teckenspråkets rika bidrag till tvåspråkig och kognitiv utveckling hos barn med CI har vunnit gehör hos föräldrar och förhoppningsvis också hos CI-teamen.

RAGNAR VEER, FÖRBUNDSORDFÖRANDE SDR

Ragnar Veer.

Kokleaimplantat... >>> Forts.från föreg. sida

För att förbättra resultaten i skolan för samtliga elever med hörselnedsättning, oavsett hjälpmedel och språk, föreslår vi att samtliga barns föräldrar i den tidiga rehabiliteringen erbjuds teckenspråk. Syftet med detta är att det sannolikt ökar barnens kognitiva utveckling.

De första fyra åren är för känsliga för barnets utveckling för att bara ägnas åt en osäker monolingvistisk inläring. Barnet och föräldrarna kan senare under uppväxten avgöra om de ska fortsätta, men under de första fyra åren bör samtliga omfattas. Teckenspråk och talad svenska kan utvecklas parallellt.

Specialpedagogiska skolmyndigheten, avdelningen för verksamhetsstöd, ställer sig positiv till att aktivt bidra i arbetet för utvärdering av olika delar av samtliga dövas och hörselskadades utveckling. Gemensamma parametrar för undervisning och rehabilitering är ur vår synvinkel ett angeläget område att utveckla. Vår förhoppning är att detta kan leda till en positiv utveckling som kan gagna undervisningen av döva och hörselskadade framöver.

BENGT DANIELSSON, SAMORDNINGSANSVARIG FÖR SKOLA,
SPECIALPEDAGOGISKA SKOLMYNDIGHETEN

OLA HENDAR, INTERNATIONELL SAMORDNARE FÖR SKOLA,
SPECIALPEDAGOGISKA SKOLMYNDIGHETEN

I KORTHET

CI-tillverkare uppköpt

Den schweiziska hörselapparatillverkaren, Sonova, har köpt den amerikanska cochlea implantat-tillverkaren, Advanced Bionics, till ett värde av 489 miljoner dollar, skriver Wall Street Journal. Affären var ett sätt för Sonova att komma in på marknaden för cochlea implantat (CI). Årlig tillväxt väntas enligt dem ligga på 10-15 procent. Advanced Bionics är världstvåan när det gäller CI med en andel på drygt 18 procent och med en årlig försäljning på ungefär 117 miljoner dollar. Ettan är det australiska företaget, Cochlear, som under det senaste räkneskapsåret sålde för nära 700 miljoner australiska dollar (AUD), visar företagets senaste årsredovisning 2009. År 2000 var försäljningen 144 miljoner AUD.

Döva hör med hjälp av huden

■ Teknikforskaren Parivash Ranjbar vid Örebro universitet har utvecklat en apparat som omvandlar ljud till vibrationer. Döva sägs med hjälp av utrustningen kunna "höra med huden" och urskilja olika sorters ljud, till exempel telefon, bilar och regn. Maskinen kan vara till stor hjälp för särskilt dövblinda, menar Parivash Ranjbar. Enligt henne får de helt andra möjligheter att följa med i vad som händer i sin omgivning. De kan därmed känna sig mycket tryggare. Apparaten är liten och lätt att ta med. Den består av en mikrofon som tar upp ljuden, en processor som omvandlar dem och en vibrator del som förmedlar dem.

ANNONSER

Funderar du på att söka till specialskola?

Då är det tid att kontakta våra statliga specialskolor med lärmiljöer för elever som behöver alternativ.

Ekeskolan är för elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning. Hällsboskolan är för elever med grav språkstörning. Åsbackaskolan är för elever med medfödd dövblindhet och med hörselnedsättning i kombination med utvecklingsstörning.

Våra regionala specialskolor finns för elever med hörselnedsättningar: Manillaskolan i Stockholm, Kristinaskolan i Härnösand, Birgittaskolan i Örebro, Vänerskolan i Vänersborg och Östervångsskolan i Lund.

Kontakta oss för mer information om val av grundskola eller boka tid för besök på telefon 010-473 50 00 eller via www.spsm.se.

Senaste ansökningsdag är 15/1 2010.

Specialpedagogiska skolmyndigheten
www.spsm.se

TIPSELVAN 2009

1. I FN-konventionen för funktionshindrade finns 50 artiklar, Hur många av dem gäller teckenspråket?

- 1 Fem
- 2 Tolv
- 3 Ingen

2. Trollhättans Dövförening har en sommaranläggning. Vad heter den?

- 1 Trollgården
- 2 Öresjögården
- 3 Gardesanna

3. Anette Örlegård bor i Malmö och jobbar i Köpenhamn. Som vad?

- 1 Fritidsledare
- 2 Bussförare
- 3 Brevbärare

4. När Inga-Britta Axberg började på Manillaskolan år 1939, trodde hon inte att det var en skola. Vad tyckte hon att det såg ut som?

- 1 Militärbarack
- 2 Sjukhus
- 3 Fängelse

5. I maj hölls den tredje upplagan av Dövidrottsspelen i Örebro. Vem höll i trädarna?

- 1 Maria Norberg
- 2 Lena Balkstam
- 3 Anna Polivanchuk

6. "Jakten på total tillgänglighet" initierades av Stockholms Dövas Förening och Alexia Lefebvre. Hur förkortas det?

- 1 JOTA
- 2 JPTT
- 3 JAPO

7. I år tog Ádám Kósa plats som den första döva EU-parlamentarikern. Vilket land representerar han?

- 1 Ungern
- 2 Tjeckien
- 3 Belgien

8. Vid 2009 års kongress i Leksand gick Låw i pension. Hur många år har han bakom sig som ordförande för SDR?

- 1 15
- 2 16
- 3 17

9. Vad heter den nya chefen för SVT Teckenspråk?

- 1 Birgitta Laszlo
- 2 Eva Hamilton
- 3 Malin Rogström

10. Till vilken dagstidning levererade den döva konstnären Jan Afzelius teckningar i över 30 år?

- 1 Dagens Nyheter
- 2 Göteborgs-Posten
- 3 Svenska Dagbladet

11. Rolf Lindfors har jagat älg sedan 1957. Vad är det för klädesplagg han aldrig brukar ha på sig, hur dåligt vädret än är?

- 1 Halsduk
- 2 Vantar
- 3 Regnställ

	1	X	2
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			
9			
10			
11			

Lösningarna till Tipselvan 2009 ska sändas till **Dövas Tidning, SDR, Box 300, 793 27 Leksand senast den 20 januari 2010.**

Märk kuvertet "Tipselvan".

De tre först öppnade rätta lösningarna får presentkort till SDRs butik "Gåvan".

Namn

Adress

Postnr och ort

JULKRYSSSET

FINNT KORT HJÄLP-REDAN	KO FANNIS EN GÅNG KAN SES I SKÅNE	HAR BRA FASTE BÅR KRONA	KAN MAN GÅ ERBIUM I KEMIN	BLIR HÅSTEN KAN VARA ÖM	FÖRSÅLJAREN
SAMLAR EU				TA SIG FRAM I MARKNIVÅ	
BLIR FORNMINNEN KAN FISK BLI		KREDIT PÅ NOTA "SNA-BELA"	UND-SÄTTA ELLER SKRÄMDA	FÖDER HYENOR HITTAS DÅ OCH DÅ	
SEGLADE LÅNGT ÄR OFTA TECKNAD		GJORDE RENT HUS GÖR ÅSKÅDARE			TYSK-LAND KORTARE
TRÄFFAS		"KRAM-TRÄD"	ÄR AKT-MODELL KAN SES I FALUN		

TITTAR MÅNGA PÅ DJUR-PLATS	MATERIE-LÄRA SKER PÅ AUKTION	ERIK DEN LÄSPE OCH-L PROVA	ARBETS-PLATS FÖR MÅNGA	STYR-MEDEL UTFÖR-SALJNING	ANVANDS VID KONSER-VERING
			TIDIGARE YTA		
SAM I USA FRIHETS-BERÖVA			VILL STATEN DET MESTA		
				VILL POKER-SPELARE	FLOD I EUROPA MOR-GONEN

HÅLLER PLÅTAR FÖRRÅDET PÅ VÄGEN?											
LUGNET KAN BAN-DIT VARA RYSKT FLÖDE											
FYLLS FÖRE RESA	FELFRITT										

Lösningarna till Julkryssset 2009 ska sändas till **Dövas Tidning, SDR, Box 300, 793 27 Leksand, senast den 20 januari 2010.** Märk kuvertet "Julkryssset".

De tre först öppnade rätta lösningarna får presentkort till SDRs butik "Gåvan".

Namn

Adress

Postnummer och ort

AL
©Bulls

SDR:s Testament- och Donationsstiftelse

Nu är det dags att ansöka om medel till nedanstående ändamål ur Sveriges Dövas Riksförbunds Testament- och Donationsstiftelse. Ansökan skall vara SDR tillhanda senast 1 februari 2010.

A) Till forskning och utvecklingsprojekt

Ändamål som gynnar utveckling av dövas delaktighet i samhället och som bygger på samverkan, närhet och kunskapsförmedling mellan dövrörelsen, institutioner, organisationer och myndigheter som på olika sätt är berörda av arbetet kring dövrågor.

B) Till SDRs anslutna föreningarnas verksamhet

Ändamål som gynnar utveckling av föreningsverksamhet och medlemsaktiviteter. Stiftelsen prioriterar först och främst barn- och ungdomsverksamhet, studieverksamhet och intressepolitisk verksamhet.

C) Daniella Josbergs minne

Ändamålet är utbildning utomlands för döv ungdom

D) Till döva i Gästrikland och Hälsingland (Stiftelsen Hoforsortens Dövas Förening)

Ändamålet är utbildning som är till nytta för en döv person eller som kan komma andra döva till nytta, exempelvis föreningskunskap

E) Till barn och ungdomar från Väster- norrlands län (Anna o Teodor Sjöströms Minnesfond)

Ändamålet är utbildning för barn och ungdom

Ansökan skall innehålla:

Beskrivning av ändamålet

Noggrann kostnadskalkyl

Om anslag söks på annat håll

Uppgift om vem som är ansvarig för den verksamhet som ansökan avser.

Redovisning av erhållet anslag ska ske på det sätt mottagaren av beviljat anslag får besked om.

Frågor om SDRs Testaments och Donationsstiftelse besvaras av Stig Kjellberg, e-mail skje@sdr.org fax 0247-15103.

Ansökningarna sändes till:

Sveriges Dövas Riksförbund
Testaments- och Donationsstiftelse
Box 300
793 27 Leksand

Ta det lugnt med

Året är snart slut och snart är det nyår igen och dags att avge nya fräscha nyårslöften. Vi har ju varit med om det där förut. Vi har lovat oss själva och kanske också andra att under det år som kommer ska vi ändra på ett och annat. Vi ska bli bättre människor, kanske leva lite sundare, stressa mindre och "ta det lite lugnare".

Det sista är ett klokt och välbetänkt löfte men vi vet ju också hur det brukar gå. Några dagar in på det nya året är allt som vanligt igen. Vi stressar på som vi alltid - eller alltför länge - gjort och ligger i för att visa oss själva och andra hur duktiga vi är. Vi lever i en kultur där vi har fått lära oss att vara flitiga och misstro den, som inte är det.

Problemet är att vi har så svårt att helhjärtat bestämma oss för det ena eller det andra. Å ena sidan vill vi vara duktiga och flitiga, "dra vårt strå till stacken". Å andra sidan finns nog i nästan alla av oss en dröm om ett annat och lite makligare liv, ett liv där vi utan att stressa hinner med vad vi tycker känns viktigt och nödvändigt.

Den drömmen har människan kanske haft med sig redan från början. Under antiken, hos en del av "de gamla romarna och grekerna", fanns tron på en förlorad "guldålder", när människor inte behövde anstränga sig särskilt mycket för att klara uppehållet utan kunde ägna tiden åt att tänka och fundera på andra och viktigare saker. Under slutet av 1700-talet och början av 1800-talet fanns ett gäng samhällstänkare, som vi brukar kalla "utopiska socialister". En del av dem kom fram till att en arbetsdag på tre timmar kunde vara tillräckligt och lagom. Och i vår egen tid läser vi kanske, med nöje och lite avundsjuka, om seriefiguren Kronblom som tar dagen som den kommer och inte reser sig från sofflocket oftare än nödvändigt.

Det är ingen tvekan om att Kronblom, som debuterade som seriefigur redan 1927, har en plats i våra svenska hjärtan. Två gånger, 1947 och 1949, har han blivit film och det var bara några år senare, 1951, som visdiktaren Gunde Johansson gjorde succé med Torparvisan:

För jag är torpare jag och jag har det så bra
och jag ligger på soffan för så ska det va,
och gräset det växer och rågen han gror.

Sätt på pannan mor, sätt på pannan mor. Förnuftigt folk, som har läst nationalekonomi men inte särskilt mycket annat, kan invända att sånt där går ju inte för sig. Hur skulle det gå om alla var som Kronblom och hans vänner? Om alla la sig på locket som i Torparvisan?

Ja, vad ska vi göra med folk, som inte känner sin plikt att sträva på som andra? De, som kan sin Bibel, har förstås fått lära sig att "den som inte vill arbeta får inte heller äta". Det är vad Paulus säger i sitt andra brev till tessalonikerna. Och i Jesu Syraks bok får man veta vad som ska göras med den, som ändå trilskas och sätter sig på tvären: "Sätt honom till att arbeta och lyder han icke, så belägg honom med tunga bojor." Det var i Jesu Syraks anda, som Gustav Vasa försökte uppfostra sina söner.

Det är den stränga arbetsmoralens politik och "arbetslinjen" är som bekant ett centralt inslag även i den nuvarande svenska regeringens politik.

Ändå finns där, samtidigt, fortfarande en del tvivlare, som frågar sig om det verkligen är nödvändigt att arbeta så mycket som vi gör och om vi verkligen behöver alla nya prylar, som vi så ivrigt försöker få ihop pengar till. Människor, som säger att de önskar sig ett lugnare liv och att de är villiga att avstå från mycket för att få mera tid över till sig själva, tid som de själva råar över.

I en uppmärksam och väl genomarbetad artikelserie i Dagens Nyheter i höstas framträdde en rad människor, som förklarade att de fått nog av prylar och statusjakt, att de nu ville säga tack och farväl till den dagliga stressen i "ekorrhjulet" och prioritera andra saker, till exempel egen tid och umgänge med vänner. De kan ha en del goda argument på sin sida.

era nyårslöften!

► De kan till exempel tycka att det är väldigt egendomligt att vi under några århundraden av stora tekniska framsteg funnit på den ena arbetsbesparande processen efter den andra - utan att vi därför fått mera tid till eget förfogande. Vi knegar på som aldrig förr och tycks bara få det allt svårare att få "livspusslet" att gå ihop, att finna den rätta avvägningen mellan arbete, familjeliv och andra plikter och intressen. Och de säger sig att det nu, äntligen, borde kunna vara dags att skörda frukterna av utveckling och tekniska framsteg och "varva ner" lite, ta det lite lugnare. Förslag om friår, sextimarsdag och andra modeller för en kortare arbetstid har förts fram och avvisats men också återkommit. Drömmen lever.

Frågan om den rätta balansen mellan arbete och vila, mellan flit och lättja, har varit den röda tråden i svensk och internationell samhällsdebatt i några hundra år - och ännu längre om vi vill gå tillbaka till Bibelns och antikens tid. Argumenten har växlat. En del har tryckt hårt på hälsosynpunkter och citerat gamla "visdomsord" om att "arbete befördrar hälsa och välbefinnande" och varnat för de vådliga följderna av lättja och sysslolshet.

Andra har varnat för såväl alltför stor flit i arbetet som ett överdrivet tränande på gym och i motionsslingor och hävdad kroppens behov av vila. "Utbrändhet" har blivit ett vanligt ord i diskussionen om vårt sätt att leva.

Kanske är det också så, att vi döva (och många andra funktionshindrade) löper större risker än andra. Vi måste ofta anstränga oss mycket mer för att visa oss lika duktiga. Det kostar på att vistas i en hörande arbetsmiljö och när kvällen kommer är vi tröttare än andra och har ett större behov av vila för att orka med ännu en dag på jobbet. Har man dessutom tinnitus kan situationen bli ännu svårare. Att det finns ett samband mellan stress och tinnitus är ju välkänt sedan länge.

Att ge upp för svårigheterna kan kännas som ett misslyckande, en kapitulation, och jag hade länge själv svårt att klart se skillnaden mellan att vara anställd på deltid och att vara en "sekunda" arbetskraft men när jag efter att ha kämpat i tio år mot min tinnitus bestämde mig för halvtid, då insåg jag snart att det var det kloka jag dittills gjort i mitt liv som döv. Mina arbetskamrater insåg det nog också - jag gjorde i fortsättningen ofta ett bättre arbete på halvtid än jag tidigare gjort på heltid. Kanske borde jag ha gjort det långt tidigare.

En herre, som hade mycket bestämda åsikter om vad som är nyttigt och onyttigt för kroppen och själen, var dansken Jörgen Max Jörgensen, som redan för femtio år sedan publicerade en bok som på svenska heter Ta't lugnt och lev längre. Det är enligt förlagstexten på baksidan "en roande bok - om ett allvarligt ämne". Och det är sant. Författarens stil må vara lätt och tonfallet ibland muntert men det går inte att missta sig på allvaret i hans budskap: Ta det lugnt - om du inte vill dö i förtid!

Jörgensen understryker att hans bok inte handlar om sjukdomsbehandling men med gott stöd i en delvis skrämmande statistik talar han ändå engagerat om förhöjda risker framför allt för hjärt- och kärlsjukdomar av övertidsarbete och ett alltför idogt tränande och motionerande. Sådant, säger han, kan höra ungdomen till men av den, som fyllt sina fyrtio år, bör man kunna kräva ett bättre och mera moget och fullvuxet förstånd: "Sov gott och vila mycket! Det är trots allt bättre att vara lite trind och utvilad, glad och munter, än att vara mager och trött med trötthetens trista följd för humör och energi."

**DÖVAS NORDISKA
KULTURFESTIVAL
STOCKHOLM 2010**

Välkomna till Dövas Nordiska Kulturfestival i Stockholm den 28 juni-3 juli 2010. En vecka fylld av aktiviteter för stora och små. Festivalens tema är Teckenspråk, Tillgänglighet och Delaktighet.

www.dovkulturfestival2010.se

Information kommer också i Dövas Tidning.

Stiftelsen Tysta Skolan

Anslår årligen medel dels till habiliterande och rehabiliterande verksamhet för personer som är döva eller har en hörselnedsättning samt för personal verksam inom området, dels till audiologisk forskning.

Habilitering och rehabilitering

Anslag kan utgå för

- utgifter i samband med utbildning, studieresor, kurser, läger, skolresor m.m.
- aktiviteter anordnade av föreningar, organisationer eller motsvarande.
- viss teknisk utrustning
- projekt inom döv/hörselområdet inkl. studieresor

Audiologisk forskning

Anslag kan utgå inom de medicinska, pedagogiska, psykologiska, psykosociala och tekniska områdena till

- forskningsprojekt inklusive teknisk utrustning
- stipendium för doktorand
- studieresor

Ansökan skall göras på särskild blankett (habilitering/rehabilitering 1 ex - audiologisk forskning 5 ex, inkl. bilagor), som kan hämtas från vår hemsida.

www.tystaskolan.se

Ansökan och ev. bilagor skall vara stiftelsen tillhanda **senast den sista februari 2010.**

Adress: Brahegatan 32, 114 37 Stockholm

I dag är en livsvisdom av den sorten att likna vid en ropandes röst i öknen och Jörgensen sedan länge effektivt överröstad av livstilmagasin, hälsoprofeter och tränings- och motionsinstitutens högljudda marknadsförare. Och med detta måhända sorgliga konstaterande ber jag att få önska mig själv och andra en god jul och ett gott nytt år.

Och låt oss inte lova mer på nyårsafton än vi tror att vi mår bra av!

BO ANDERSSON

God Jul Gott Nytt År

Tolkcentralen

UPPSALA

018-611 67 34

Text tel 018-55 62 00

Istället för att skicka julkort,
lämnar vi bidrag till SDR:s
internationella fond, som
stödjer biståndssamarbetet.

Västanviks Folkhögskola

www.vastanviksfhs.se

SVENSKA
BIBEL
SÄLLSKAPET

Svenska Bibelsällskapet,
Box 1235, 751 42 Uppsala
www.bibelbutiken.se

Tfn 018-18 63 30 • Fax 018-18 63 31
butik@bibeln.se

Nordiska
folkhögskolan

Nordiska Folkhögskolan i Kungälv
www.nordiska.fhsk.se

öresundstolkarna

Teckenspråkstolk som längtar söderut?

Då är Öresundsregionen något för dig! Öresundstolkarna kan erbjuda dig en utmanande variation av tolkuppdrag, flexibla arbetstider och stora utvecklingsmöjligheter.

Vi söker dig som har tidigare erfarenhet av både vardagstolkning och utbildnings-tolkning. Goda kunskaper i engelska och/eller danska är meriterande.

Välkommen att kontakta oss för mer information!

www.oresundstolkarna.nu

Cilla Ahlm
0703-015858
cilla@oresundstolkarna.nu

Kallelse till SDU:s förbundsstämma 2010

HÄRMED KALLAR förbundsstyrelsen de anslutna ungdomsklubbar till SDU:s förbundsstämma den 23-25 april 2010 i Frostavallen, Höör i Skåne.

Under helgen kommer vi att gå genom styrelseval, förbundsstämmoförhandlingar och temadiskussioner. Eventuellt kommer det att utdelas SDU:s Utmärkelse och Handbojor

Glöm inte heller att:

- Lämna namnförslag till nya styrelsekandidater, även namnförslag till mötesordförande och mötessekreterare, valberedningen vill ha namnförslagen senast den 31 januari 2010. Maila dina namnförslag till vb@sdu.se. Tveka absolut inte att kontakta oss om du själv är sugen eller har frågor!

- Lämna motioner från ungdomsklubbar. De ska vara SDU:s kansli tillhanda senast den 31 januari 2010.

Intresserad?

Ta kontakt med din ungdomsklubb. Anmälan senast den 10 mars 2010 till SDU:s kansli.

Anmälningsblankett och resebeställning finns hos din ungdomsklubb.

Kom till stämman och ta chansen att påverka SDU:s framtid!

Frågor?

Kontakta Kansliet på e-post: sdu@sdrf.se

Sveriges Dövas
Ungdomsförbund (SDU)

Adress:
Förmansvägen 2, 6 tr
117 43 Stockholm

Fax:
08-442 14 97

Texttel. adm:
08-442 14 95

Hemsida:
www.s-d-u.se

E-post:
sdu@sdrf.se

Vice förbundsordförande:
Kristofer Carlsson

E-post:
kristofer.carlsson@sdrf.se

SMS/3G:
0763-103 443

Förbundsordförande:
Henrik Sundqvist
(bortrest hösten -09)

Unga informatörerkurs våren 2010

DÖVA UNGA MEDBORGARE vet att det inte är lätt att kunna argumentera eller ta plats i samhället. Vi närmar oss tillgänglighetsåret 2010. Det är fortfarande så mycket kvar innan det förväntade resultatet uppnås. Därför är det ett unikt tillfälle för er unga att gå på denna informatörskurs – så att ni får lära känna era rättigheter samt hur just du kan argumentera för dessa rättigheter. Våga inte missa detta unika tillfälle!

I början av januari 2010 kommer vi att hålla informatörskursen i tre steg på Västansviks folkhögskola i Leksand.

KURSSINNEHÅLL

- Steg 1 21-24 januari (Vecka 3)
Informatör – vad innebär det?, Dövrörelsens historia, Teckenspråk och SDUs historia,

- Steg 2 11-14 februari (Vecka 6)
Mänskliga rättigheter, Deafhood, Översättning - svenska-teckenspråk, Presentationsteknik, Retorik och SDU:s intressepolitiska program

- Steg 3 18-21 mars (Vecka 11)
Vad är journalistik?, Hur förbereder man sig för att möta både landsting och kommun?, Ledarskap, JPTT – Jakten på total tillgänglighet, Förberedelse inför slutredovisning och Slutredovisning

Kursavgift: För SDU-medlemmar: 300 kr per helg (inkl. resor, logi och måltider)
För icke SDU medlemmar: 1200 kr per helg (inkl. logi och måltider) Resor ingår ej.

Intresserad?

Anmäl er till sdu@sdrf.se, och glöm inte att tala om din uppgift: namn, persnr, adress, mobilnr. Mer information finns på www.s-d-u.se
Med reservation för eventuella ändringar.

Johanna till Stockholms Dövas Ungdomsråd (SDUR)

SDUR:S VERKSAMHETSLEDARE Elisabet Farkas slutar till årsskiftet p.g.a. flytt utomlands. SDUR vill därför välkomna vår nya verksamhetsledare Johanna Carlsson. Ni kan nå henne på johanna.carlsson@sdrf.se fr.o.m. 7 januari 2010!

HÄLSNINGAR SDUR

Nytt från Förbundsstyrelsen:

Almedalsveckan, CI-policy och nordisk kulturfestival

Allmänna Arvsfonden har beviljat en förstudie, som innebär att med hjälp av enkätfrågor undersöka hur döva inom rättspsykiatrisk vård mår. Professionella inom dövpsykiatri ska ställa individuellt anpassade frågor på teckenspråk och resultatet bildar underlag till huvudprojektet.

Almedalsveckan 2010. SDR har redan påbörjat planeringen i samarbete med bl a SDU*, UH* och FSDB*. Eftersom det är valår nästa år är inriktningen valfrågor.

SDRs policy för döva barn med CI*. Idag får 95 % av alla döva barn CI. SDR tar inte ställning för eller emot CI, utan inriktar oss på barnens rätt att få teckenspråk. Vi reagerar negativt på att hörande barn som går i vanlig skola får välja teckenspråk enligt lag, medan döva barn inte har den lagliga rätten.

Dövas Nordiska Råd har haft möte, där det bl a framkommit att teckenspråket är väldigt förtryckt i Danmark. DNR har skrivit till Nordiska Ministerrådet om detta och hänvisat till FN-konventionen.

Mats Jonsson har lämnat SDRs förbundsstyrelse av personliga skäl.

Asger Bergman från Danmark har ersatt Mats Jonsson i EUDs – European Union of the Deaf styrelse. Den vakanta viceordförandeposten ska tillsättas vid generalförsamlingen möte i Madrid i maj 2010.

Planeringen inför Dövas Nordiska Kulturfestival är i full gång. Två projektledare är anställda, Ylva Björklund från SDF*-DAN (Deaf Arts Now) och Annette Taranto från Riksteatern. Kulturfestivalen äger rum den 28 juni – 3 juli i Riksteaterns lokaler i Hallunda.

Läs mer på www.dovkulturfestivalen2010.se.

SDRs försäljningsverksamhet. I och med öppnandet av butiken Gåvan i Leksand, så finns det tre säljkanaler, butik, telefonförsäljning och webbutik. En ny webbutik har precis lanserats, www.sdr-gavan.se.

SDRs handlingsprogram 2010-2013 som behandlades på kongressen har fastställts av förbundsstyrelsen. Handlingsprogrammet ska översättas till teckenspråk och engelska.

Asylprojektet på Västanviks Folkhögskola är ett stort projekt, som syftar till att ge döva asylsökande ett bra mottagande och start i Sverige. Åsa Henningsson från SDRs styrelse har deltagit i ett möte. Asylmottagandet för döva är förlagt till Västanvik, men kostar inte Leksands kommun någonting, eftersom det är ett EU*-projekt. Det har hittills kommit sex asylsökande, som redan börjat teckna så smått. Projektledare är Björn Albihn. SDR kommer att delta i styrgruppen.

FirstClass och Intranät. Efter att kongressen beslutat att FC ska vara kvar, kommer SDR under en övergångsperiod att lägga ut medlemsinformation även i FC. Det finns planer på att någon eller några dövföreningar tar över driften av FC, som då blir ett dövförenings- och medlemsverktyg, medan SDR går över till Intranät.

SDR har träffat Språkrådet för att ha en dialog om hur Språkrådet tänker använda de 1,4 miljonerna från SDRs teckenspråksanslag om 2,8 miljoner. Från år 2010 får Språkrådet 1,4 miljoner, och från 2011 får Tal- och punktskriftsbiblioteket resterande 1,4 miljoner. Det var ett givande möte, där vi bl.a. diskuterade våra tankar om en språkpolitisk konferens under 2010.

Prioriteringsgruppen, en grupp inom förbundsstyrelsen som fått i uppdrag att föreslå vilka områden som SDR ska prioritera nästa år, har satt utbildning och arbetsmarknad högst upp.

I SDRs biståndsgrupp ingår Åsa Henningsson, ordförande, Tomas Hedberg, handläggare, Ingvar Edvall, Kerstin Kjellberg, Yvonne Modig. SDR planerar för en biståndskurs i början av 2010. Syftet är att skapa en dialog med dövföreningarna och arbeta fram ett underlag för ramansökan från 2011-2014 till SHIA*. Regeringens beslut att asiatiska länder inte längre ska få svenskt bistånd påverkar vår framtida biståndsverksamhet.

Ragnar Veer och Tomas Hedberg från SDR, samt representanter från SRF* och FUB* reste till Sarajevo och deltog i SHIA:s biståndskurs. Ordförande Nebojsa Vavra från Bosnien-Hercegovinas dövförbund framförde önskemål om stöd för att starta tolkutbildning och utveckla ledarskapet och dövorganisationen.

”Besöket på dövföreningen i Sarajevo gav oss nyttig kunskap om hur krig kan förstöra samhällets struktur samt hur motsättningar mellan minoritetsgrupper försvårar samarbetsviljan för återuppbyggnad av landet” säger Ragnar Veer.

SDRs Ragnar Veer fick en personlig inbjudan till EU-ministerkonferens i Malmö, med 1100 personer från 30 länder. Det diskuterades utveckling av bredbandnät i hela EU och tillgänglig eUnion för alla 2015. Ragnar deltog i föreläsningar och utställningar om utveckling av myndigheters digitala tjänster och innovationer i webbfunktioner, datasäkerhet, säker e-post, kulturförändringar och hur vi påverkas av den digitala utvecklingen.

Näringslivet anser att digitala nätverk ger mindre krångel och sänkta kostnader och politikerna arbetar för billigare och miljövänligare digital administration. ”Spännande utveckling, säger Ragnar, som döva bör följa noga”. Besök gärna webbadressen www.se2009.eu

Ragnar Veer (t.v.) och Nebojsa Vavra, ordförande i Bosnien Hercegovinas dövförbund.

*SDU – Sveriges Dövas Ungdomsförbund

*UH – Unga Hörselskadade

*FSDB – Föreningen Sveriges Dövblinda

*CI – cochlea implantat

*SDF – Stockholms Dövas Förening

*EU – Europeiska Unionen

*SHIA – Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening

*SRF – Synskadades Riksförbund

*FUB – Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna

HELENA FREMELL STÅHL

Har du något att tipsa om? Kontakta redaktionen, adresser finns på sidan 2.

Full fart när Dövas Hus i Malmö fyllde 75 år

Ulf Nilsson, t.v. och Per-Thomas Örlegård.

■ **Onsdagen den 4 november** var det underhållning på Dövas Hus i samband med husets 75 års jubileum. Dövas Hus var öppet hela veckan och hade utställning, men just onsdagskvällen bjöds det på underhållning.

Lokalen var då fullsatt med många medlemmar och det är inte ofta man får uppleva såna tillfällen. Det blev en väldigt lyckad kväll. Per-Thomas Örlegård och Ulf Nilsson underhöll publiken med att agera som Carl Streiffert och dövrästen Johan Gustaf Malmer, två betydelsefulla profiler i Dövas Hus historia.

Efteråt fick flera personer som varit med från början eller i alla fall växt upp med Dövas Hus berätta olika historier. På två storbilds TV visades även olika

Alice Nettrander ler igenkännande åt gamla foton.

filmer som projektanställda (Per-Thomas Örlegård och Ulf Nilsson) gjort. Det fanns många bilder på två digitala fotoramar från olika händelser och aktiviteter samt på viktiga profiler på Dövas Hus genom åren.

Det fanns även en ungefärlig sammanställning av bostadsgäster på husets lägenheter genom åren. Allt som allt fick man uppleva en väldigt rolig kväll med mycket umgänge, underhållning och historia.

TEXT: PETRA ÖRLEGÅRD

FOTO: MONA BRESGEN OCH PETRA ÖRLEGÅRD

Halina Tufvesson och Linda Schölin.

Margit och Gert Nilsson.

Per-Thomas Örlegård med en modell av Dövas Hus.

”Visa respekt för tolkautorisationen!”

■ Den uppmaningen riktar SDR:s förbundsordförande Ragnar Veer i ett brev till landstingspolitiker, förvaltningschefer och tolkchefer. Han efterlyser en diskussion om kravspecifikation och kvalitetsfrågor med intresseorganisationerna i brukarråden.

Kvalitetssäkringen av teckenspråkstolkare har försämrats, påpekar han och menar att det beror på det nya upphandlingssystemet med krav på ett optimalt utnyttjande av tolktimmar och ekonomisk effektivisering.

”I jakten på en prislapp per tolktimme är risken uppenbar att kravet på kvalitet får stå tillbaka”, skriver han och menar att tolkautorisationen kan ha ignorerats i diskussionerna om det planerade upphandlingsförfarandet, vilket kan bero på brist på kunskap hos landstingens förvaltningschefer, tolkchefer och handläggare, om de krav på teckenspråkstolkars yrkeskunskap som anges i en tolkautorisation.

Succé för CODA-dagar – fortsättning behövs

■ Under några års tid har vi i CODA*-gruppen ordnat s.k. CODA-dagar – temadagar och uppföljningsdagar. Det har blivit succé. Det är viktigt att all skolpersonal har rätt kunskap om hörande barn till döva föräldrar så att barnen får en bra start i förskolan och skolan. Det är ju vanligt att döva föräldrar, ca 95 %, får hörande barn. Representanter i gruppen är Tord Bäckman från SPSM*, Margareta Tovejörn och Vibeke Marsling från Hörselvården, Eva Silverplats från Kristinaskolan (SPSM) och jag från SDR*.

I våras hade vi en uppföljningsdag, "Hörande barn med döva föräldrar", i Härnösand. Det kom 17 deltagare, mest från Härnösand. Förutom CODA-barn deltog även Camilla Markström, Susanne Bohlin, Malin Källman och döva föräldrar, Lisbeth Wikström, Ulrica Malmheim samt undertecknad.

*CODA – Children of Deaf Adults

*SPSM – Specialpedagogiska skolmyndigheten

*SDR – Sveriges Dövas Riksförbund

Lisbeth Wikström föreläste om dövas kultur och berättade om sig själv som döv mamma till tre hörande barn, vilket uppskattades väldigt mycket. Vi diskuterade boken "Kan din mamma lukta" som handlar om hörande barn till döva föräldrar samt informerade om en projektrapport, "Skolgång för hörande barn till döva föräldrar", av Ulla Rikardson, som berörda personer kan ha nytta av i sitt arbete.

Vi i CODA-gruppen diskuterade framtiden och en fortsättning på CODA-dagar för pedagoger och berörda personer. Arrangemanget är viktigt och inspirerande. Det är också viktigt att SDR är med och att CODA-dagarna sprids till andra städer i landet. Syftet är att SDR ska samarbeta med dövföreningar/länsförbund i landet om kommande CODA-dagar med tema och uppföljningar tillsammans med SPSM och Hörselvården. Dövföreningar/länsförbund kan ordna CODA-dagar på hemorter och ha antingen gemensamma program eller anpassade efter sitt behov med stöd av SDR, SPSM och Hörselvården.

Fr.v. Susanne Bohlin, Malin Källman, Camilla Markström, Yvonne Modig, Lisbeth Wikström och Ulrica Malmheim.

Vad säger SDR och dövföreningar om att arbeta fram en verksamhetsplan för kommande CODA-dagar tillsammans med SPSM och Hörselvården? Det kan bli två gånger per år, alltså först tema och sen uppföljning.

Kontakta mig för vidare diskussioner! Det är vårt ansvar att se till att hörande barn till döva föräldrar blir bra bemötta av kunnig personal i förskolan och skolan.

VID PENNAN YVONNE MODIG
yvonne.modig@sdrf.se

Inte lätt för unga döva elever i Örebro

■ Unga döva mår i högre grad sämre än hörande i Örebro. Det visar Örebro läns landstings undersökning, Liv och Ung Hälsa 2009. Den har delats ut till alla elever i klass 7 och 9 i grundskolan och elever som går andra gymnasieåret. Frågorna handlar bland annat om psykisk hälsa, fysisk hälsa, sex, alkohol och narkotika. Lokaltidningen Nerikes Allehanda (NA) har träffat fem döva gymnasieungdomar som förklarar varför döva kan antas ha det svårare än hörande. De orsaker som ges är att depression och drogmissbruk inte är så ovanligt bland unga döva. Anna Lundqvist som går medieprogrammet i gymnasieskolan Virginska berättar att det är svårt att få kontakt med hörande.

– Att ständigt bemötas med avståndstagande kan försvåra för den som redan känner sig nere, säger hon.

Att flytta hemifrån redan som 16-åring för att börja riksgymnasiet för döva kan också vara svårt. Man ska ta ansvar, något som kan upplevas som för mycket. Då är det enligt de döva gymnasieungdomarna lätt att hamna fel och komma in i ett missbruk, vilket de själva har sett på nära håll. En annan faktor som påverkar är att gruppen döva är så liten att rykten går.

– Det är svårt att vara privat, säger Desirée Kalm som även hon går på Virginska.

Alla fem gymnasieelever anser att nya pengar till ungdomsmottagningen för att anställa en teckenspråkig är en bra idé. Då kan döva tala direkt med personen i fråga utan tolk, säger de till NA.

Givande äldredag för döva i Trollhättan

Äldredag för döva hölls i Trollhättan 12 november 2009. En grupp från Globala Dövblinda deltog.

Sveriges Dövas Pensionärsförbund, SDP, arrangerar Äldredagar tillsammans med Allmänna Arvsfonden, i ett treårigt projekt.

SDP informerar på fem ställen i landet Umeå, Uppsala, Höör, Trollhättan och Örebro om projektets forskning och rapport.

Projektets arbete utfördes av Birgitta Martinell och SDP.

SDPs ordförande, Karl-Erik Karlsson, inledde dagen med en kort information om projektets arbete med äldre döva inför ett hundratal döva pensionärer i Västra Götaland.

Det handlade om projektets forskning och statistik från en enkätundersökning gjord av äldre döva i hela landet. Enkätundersökningen innehöll frågor om dövas skolgång, försättningskola för yrkesutbildning och så vidare.

På den tiden gick döva på internatskola med hård oralfostering, aga och man lärde barnen att lyda. De flesta utbildade sig i så kallade S-yrken, snickare, skomakare, skrädare och sömmerska.

Undersökningen visade även på dövas livskvalitet och arbetslivet samt svåra situationer där man blivit nedtryckt.

Nästa föreläsning handlade om äldre dövas kommunikation med texttelefoni, mobil,

sms och bildtelefon.

En ny bildtelefon från Omnitor introduceras på marknaden som hjälpmedel. Det var en stor och fin bildtelefon där man kan trycka direkt på skärmen, på en bild av den man vill ringa.

Döva kan sitta och prata med varandra precis som om de satt nära varandra vid köksbordet och använda sitt teckenspråk.

Äldredagen avslutades med en diskussionstimme. En livligt intressant diskussion om vad som är bra och dålig. Tex trygghetslarm är bra men passar bäst för hörande och inte de döva.

Sista stället för de här Äldredagarna är Örebro. Därefter skickar SDP en rapport till Socialstyrelse för framtida arbete för äldre döva och teckenspråkiga boenden.

Vill rikta ett stort, varmt tack till Vänersborgs Teckenspråksförening och Trollhättans Dövas Förening för arrangemanget runt Äldredag på Folkets hus och trevlig gemenskap och umgänge.

Särskilt tack till Anita Brodd Johansson för stor hjälp med reservation av en bänkrad för Globala dövblindas grupp framför scenen, för synens skull.

Tack till tolkar och skrivtolkar för ett bra jobb och vi i gruppen är nöjda.

GLOBALA DÖVBLINDA VG/ BJÖRN ÅNGQUIST

Texter till Dövas Tidnings insändarsidor sänds via e-post till: asa.moller@sdrf.se eller postas till: Dövas Tidning, SDR, Förmansv. 2, plan 6, 117 43 Stockholm. Du får gärna publicera insändare under signatur. Men bifoga alltid namn och adress till redaktionen (som har tystnadsplikt). *Korta texter vinner fler läsare!*

Översta raden: Christer Dahlberg, Kurt Lindfors, Sonja Röman, Thyra Lindström, Inger Johansson och Benny Broberg. Andra raden: Nils Henriksson, Ulf Ödenhed, Eva Ulfsparré, Lena Jacobsson, Lars-Åke Wikström och Viviann Kroon. Tredje raden: Egon Einarsson, Bengt-Åke Malmberg, Jan Ericsson och Birgitta Sjödin. Fjärde raden: Birgitta Wallin, Kerstin Deli och Liliann Annerhorn.

Givande konfirmationsträff i Örebro

■ Vi var 19 skolkamrater som samlades vid Svampen i Örebro den 16 maj i år. Några av oss hade inte varit där sedan skolans slut. Först fikade vi och pratade om gamla minnen och efter det begav vi oss till Stureskolan som det heter numera (tidigare Specialskolan för hörselskadade). Roligast av allt var att se alla rummen och hur de har förändrats. Men gymnasalen är sig lik från förr. Många gamla minnen berättades med både humor och allvar.

På kvällen samlades vi på restaurang. Ytterligare två skolkamrater anslöt. Vi åt en god middag och höll även en tyst minut samt tände sex ljus, ett vardera för våra döda skolkamrater

(Birgitta Westling, Elsie Molin, Nils Molin, Inger Lundin, Maria Poulsen och Lars Svahn).

Birgitta Wallin överlämnade två handgjorda tavlor till Thyra Lindström och Inger Johansson som tack för deras arrangemang.

Nästa dag besökte vi Nikolaikyrkan som har renoverats både in- och utvändigt.

Tre döva kvinnliga konstnärer ställde ut i kyrkan. Vi bjöds också på fika vid kyrkan.

En stor eloge till Thyra Lindström och Inger Johansson som fixade träffen till allas belåtenhet. Vi ses igen om 5 år!

VID PENNAN BIRGITTA S OCH EVA U

Utbilda Västerås badvakter!

■ Varje besök som jag har gjort på Kristiansborgsbadet och Lögarängen har blivit dåligt på grund av otrevliga badvakter.

Jag använder ett hjälpmedel som gör att jag kan höra, men när jag badar måste jag ta av mig hjälpmedlet, och då är jag stendöv.

Jag hör ingenting alls.

När jag gör minsta misstag blåser badvakterna i sina visselpipor – väldigt högt, men jag hör det inte. Då blir badvakterna sura och tror att jag skiter i dom. När dom äntligen får kontakt med mig skäller dom ut mig, och då berättar jag att jag är döv, men dom tror inte på mig och kastar ut mig från badet! Det känns väldigt kränkande och har hänt mig och mina döva vänner flera gånger.

När jag badar i Gustavsviksbadet, Herre Gud vilka bra badvakter! Där har dom bra personal, alltid glada och sociala. Dom lyssnar gärna på oss gäster och plockar fram papper och penna och försöker prata med oss!

Västerås kommun borde skämmas och utbilda era badvakter till riktiga badvakter! Jag vill naturligtvis gärna vara hörande som alla andra. Men tyvärr är dövheten medfödd.

Jag vill också slippa att bli kränkt!

TOMMY DAREK LUNDBERG

Tack

För visad vänlighet
och allt deltagande
i sorgen vid

ASTA
HAMMARQVISTS
bortgång, för den
vackra blomstergården
och minnesgåvor,
ett varmt tack.

Syskonen
med familjer

Kulturresa till Carl von Linnés hem

■ Onsdagen den 7 oktober träffades Skånes Dövas pensionärs förenings medlemmar och gäster från Blekinge och Halland vid Ikeavaruhuset i Älmhult. Därifrån körde vi tillsammans vidare till Stenbrohults kyrka som ligger vid Möckelns strand, i närheten av Linnés Råshult. Där ligger Carl och Elisabeth Dallmer, som båda var döva, och deras dotter Adele begravda. Den kände författaren Göran Skytte har skrivit en bok om Carl Dallmers levnadsöde.

Dövprästen Beata Sandell och Sofie Bonnevier höll en trevlig andakt om ärlighet och kärlek och att man inte ska vara elak och stygg.

Därefter körde vi vidare till den otroligt vackra Möckelnäs Herrgård som är omgiven av en riktig herrgårdsmiljö, med sjöutsikt, mitt bland bokarna på en halvö i sjön Möckeln. Där åt vi en utsökt och välsmakande middag.

Vi tog oss vidare till Råshult, där vi besökte Carl von Linnés hem och Änggården. Vår guide Inger berättade mycket intressant från Linnés uppväxt och att han är Sveriges mest kände och berömda vetenskapsman. Han var också en av världens första ekologer och kretsloppstänkare. En återvinnare som stod upp för biologisk mångfald. Jag kan varmt rekommendera er att åka dit och se er omkring, otroligt spännande.

Till sist körde vi till ett mysigt café som heter Lönngården i Älmhult för att dricka en kopp kaffe, innan vi avslutade vår givande kulturrese. Vi kunde konstatera att vi hade tur med höstvädret och att alla var nöjda med dagens arrangemang var vi helt överens om.

STIG BENGTSSON

Ett stort TACK

till alla Olaus vänner som närvarade vid hans begravning och minnesstund och gjorde den minnesvärd för oss. TACK även för blommor och minnesgåvor.

OLAUS MARKLUNDS SYSKON MED FAMILJER

LENNART TJÄRNSTRÖM

En sanningskommission stärker döva över hela världen

När SDR:s kongress i Leksand efter en lång debatt beslöt att en sanningskommission skulle komma tillstånd i Sverige blev jag glad. Det var ett klokt beslut. Att inte acceptera en kommission är detsamma som att förneka att döva i Sverige under så många år fått bristfällig undervisning i dövskolan. Det på grund av den orala metoden, en undervisningsmetod där döva elever fick intensiv tal- och hörselträning på bekostnad av kunskapsinhämtningen.

Oralisterna* har genomfört ett av världens största svek mot döva. Metoden har hindrat döva elever ända fram till början på 1980-talet att få undervisning på teckenspråk, och elevernas föräldrar har fått information om att inte använda teckenspråk med sina döva barn. Eleverna skulle bli så lika hörande som möjligt.

För en tid sedan träffade jag en äldre man som gick i dövskolan på 30-talet. Han beskrev hur han upplevde skoltiden. Han såg att några klasskamrater fick stryk för att de trotsade lärarnas varningar om att använda teckenspråk i klassrummet. Han utbrast:

– Lärarna måste gilla sina elever och brinna för att få dem att växa. Då de inte fick använda teckenspråk i undervisningen kunde bara några få växa. Det fanns elever som var duktiga på att avläsa vad läraren sade, men de skulle ha fått lära sig 3-5 gånger så mycket om de fått undervisning på teckenspråk.

För en studiebegåvad elev som hade svårt att avläsa blev skoltiden en plåga. Hade man inte talang för avläsning så hjälpte det inte att man var duktig i andra ämnen. Skoltiden blev därför åtta

års straffarbete. Och många döva mätte dåligt efter avslutad skolgång på grund av bristfälliga ämneskunskaper. Många döva fick också sin självkänsla nedbruten.

Att belysa de oförrätter som drabbat döva elever får inte glömmas. Det största problemet var dåvarande Skolöverstyrelsen, SÖ som inte lyssnade på dövas egna erfarenheter. Och något stöd fick inte döva från de flesta av dövskolans rektorer och lärare. De ansåg att den orala metoden fungerade bra. Avläsningen och talövningarna tog mycket tid från kunskapsinhämtningen. Att lärarna inte märkte det är fortfarande en gåta.

Därför tror jag att det är viktigt att tillsätta en sanningskommission så fort som möjligt för att göra upp med det förflutna. Den bör bestå av kunniga personer som kan kartlägga och dokumentera dövas erfarenheter av dövundervisningen under perioden mellan 1950- och 1980-talen. Det är inte bara elever som bör komma till tals, utan även döv-lärare, rektorer och andra berörda.

Kommissionen är ett organ som inte har juridisk makt, men kan ses som ett led i en process för demokratin. Det är viktigt att se allvaret i att döva som blivit drabbade måste få upprättelse. Det handlar också om vår rätt till vår egen dövhistoria som inte ska glömmas.

Om Sverige som första land i världen kan dokumentera vad som hände i dövskolan under denna period kommer det att uppmärksammas i många länder. Det kan då bli ett stöd för en fortsatt kamp för teckenspråkiga skolor ute i världen.

LENNART TJÄRNSTRÖM

*Oralist – förespråkare för talspråk

Lenart Tjärnström

MANDO
Steakhouse Estd. 1966

Fall för frestelsen!

Öppet alla dagar • Skomakaregatan 4, Malmö • www.mandosteakhouse.com

VT8882

Bildtelefoni när den är som bäst

Med Visiontechs bildtelefon VT8882 kan du lika enkelt som med en vanlig telefon nå dina nära och kära med bild, ljud och text* var de än befinner sig i världen. Ingen samtalstaxa tillkommer. Allt i ett lösning som **inte** kräver en dator. Allt du behöver ha är bredbandsuppkoppling, elektricitet och en VT8882.

Total kommunikationslösning för döva och hörselskadade.

- Bra ljud och bildkvalitet
- *Textmeddelanden till andra VT8882 användare
- Uttag för varseblivning
- Godkänd av HI

Vill du veta mer om hur du ansöker om en VT8882 som ett hjälpmedel gå in på vår hemsida:

www.vt8882.se

Amiralsgatan 20 | 211 55 Malmö | Taltel : 040-661 41 80 | Fax : 040-661 41 88
Mobil/sms/3G : 0701 44 33 77 | E-mail : mail@visiontech.se

Individens behov i centrum

Odigos är en resurs för döva eller hörselskadade personer med psykiatriska funktionsnedsättningar och/eller psykosocial anpassningsproblematik.

På Odigos strävar vi efter att deltagarna ska känna trygghet, gemenskap och delaktighet. Vårt mål är att skapa en meningsfull, självständig och stabil livssituation för individen.

I en teckenspråklig miljö erbjuder Odigos korttids-, långtids- och akutplaceringar på flera platser i landet. Vi erbjuder boende i någon av våra HVB-verksamheter med insatser inom alla delar; arbete, boende, fritid och utbildning.

Vi kan även utföra enskilda insatser inom teckenspråksutbildning, ART-utbildning, sysselsättning i form av daglig verksamhet, samtalsterapi utifrån KBT genom teckenspråkskommunikation, familjebehandling samt boendestöd.

Om du vill veta mer kontakta oss eller läs mer om vår verksamhet på vår hemsida www.odigos.se

Odigos
Stenkvistaskolan
635 19 Eskilstuna

Telefon växel: 0122-236 00
E-post: odigos@mogard.se
Hemsida: www.odigos.se

Odigos erbjuder all sin verksamhet i teckenspråklig miljö

God Jul och Gott Nytt År!
önskar
AB Stacksholmstjärnorna